UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO - SPRÁVNÍ
ÚSTAV EKONOMIE

ANALÝZA EKONOMICKÝCH AKTIVIT OBCÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

AUTOR PRÁCE: Monika Poláková
VEDOUCÍ PRÁCE: doc. Ing. Jaroslav Pilný, CSc.

2006

UNIVERSITY OF PARDUBICE
FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATION
INSTITUTE OF ECONOMICS

ECONOMIC ACTIVITIES OF MUNICIPALITIES

BACHELOR WORK

AUTHOR: Monika Poláková
SUPERVISOR: doc. Ing. Jaroslav Pilný, CSc.

2006

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 11. 3. 2006

Monika Poláková

Chtěla bych poděkovat Ing. Martinu Sobotkovi za jeho cenné rady a připomínky při zpracovávání bakalářské práce a dále mé rodině, která mi poskytla morální oporu a čas k práci. Děkuji.

Souhrn

Bakalářská práce Ekonomické aktivity obcí se zabývá možnostmi podnikatelského chování obcí a konkrétními výsledky municipalit v této oblasti na příkladu šesti obcí.

Cílem práce je teoreticky popsat problematiku činnosti obcí zejména z hlediska poskytování služeb obyvatelstvu. Poskytování těchto služeb má dopad na ekonomiku obcí a dále také na ekonomiku regionů, v nichž se obce nacházejí. Teoretické poznatky dále ověřuji analýzou na vzorku obcí. Do vzorku bylo zapojeno šest obcí (Pardubice, Jihlava, Holice, Lázně Bohdaneč, Chrudim a Litomyšl). Získaná data zvolených obcí analyzuji podle účetních výkazů. Zpracovaná data dále vzájemně porovnávám.

Abstract

The bachelor work Economics activities of municipalities is engaged in posibility business conduct of municipalities and in factual results in this area. It is described on the sample of towns.

The aim of work is theoretically describe problematic of business in municipalities especially in term of offering services to citizens. Offering these services has an impact on economy of municipalities and next to economy of regions in which are communities located. Theoretical knowledges are confirmed by analysis of community sample. The sample conteins six communities (Pardubice, Jihlava, Litomyšl, Chrudim, Holice, Lázně Bohdaneč). Obtained data of selected municipalities I analyse by accounting. Compiled data are mutually compared.

ÚVOD
Chyba! Záložka není definována.

I. Ekonomické postavení obce
Chyba! Záložka není definována.

1.1 Územní samospráva _____ *Chyba! Záložka není definována.*

1.2 Ekonomická funkce územní samosprávy _____ *Chyba! Záložka není definována.*

1.3 Aktivity obcí _____ *Chyba! Záložka není definována.*
1.3.1 Zajišťování služeb _____ *Chyba! Záložka není definována.*
1.3.2 Podnikání a uskutečňování sociálně ekonomických programů rozvoje obcí *Chyba! Záložka není definována.*
1.3.3 Strategické plánování _____ *Chyba! Záložka není definována.*

1.4 Struktura majetku obcí _____ *Chyba! Záložka není definována.*

1.5 Dělení služeb _____ *Chyba! Záložka není definována.*

1.6 Uživatelský poplatek _____ *Chyba! Záložka není definována.*

1.7 Municipální úroveň samosprávy _____ *Chyba! Záložka není definována.*

II. Kategorizace služeb
Chyba! Záložka není definována.

2.1 Historie služeb v ČR _____ *Chyba! Záložka není definována.*

2.2 Funkční rozdíly služeb ČR _____ *Chyba! Záložka není definována.*

2.3 Kategorie služeb _____ *Chyba! Záložka není definována.*
2.3.1 Členění dle odvětví _____ *Chyba! Záložka není definována.*
2.3.2 Služby pro spotřebitele a služby pro organizace *Chyba! Záložka není definována.*
2.3.3 Služby tržní a netržní _____ *Chyba! Záložka není definována.*
2.3.4 Obligatorní a fakultativní služby _____ *Chyba! Záložka není definována.*
2.3.5 Služby v obecním zájmu _____ *Chyba! Záložka není definována.*

2.4 Analýza veřejných služeb v ČR _____ *Chyba! Záložka není definována.*
2.4.1 Správní činnosti _____ *Chyba! Záložka není definována.*
2.4.2 Programy veřejných podpor _____ *Chyba! Záložka není definována.*
2.4.3 Věcné veřejné služby _____ *Chyba! Záložka není definována.*

2.5 Standardizace služeb _____ *Chyba! Záložka není definována.*
2.5.1 Problematika standardizace veřejných služeb _ *Chyba! Záložka není definována.*
2.5.2 Zhodnocení dosavadní právní úpravy _____ *Chyba! Záložka není definována.*
2.5.3 Základní pojmy _____ *Chyba! Záložka není definována.*
2.5.4 Práva povinnosti subjektů podílejících se na standardizaci *Chyba! Záložka není definována.*
2.5.5 Standardy vybraných veřejných služeb _____ *Chyba! Záložka není definována.*

2.6 Podnikání obcí _____ *Chyba! Záložka není definována.*
2.6.1 Živnostenské podnikání _____ *Chyba! Záložka není definována.*
2.6.2 Organizace zřizované obcí _____ *Chyba! Záložka není definována.*
2.6.3 Výhody a rizika zřizování organizací obcemi _ *Chyba! Záložka není definována.*

2.8 Mapa kvality _____ *Chyba! Záložka není definována.*

III. Majetek obce ***35***

3.1 Obecné vymezení majetku obce ____ *35*
3.2 Majetek municipalit v ČR ____ *36*
3.3 Oceňování majetku ____ *37*
3.4 Cenové mapy ____ *Chyba! Záložka není definována.*
3.5 Rozhodování o majetku obce ____ *38*
3.6 Hospodaření s majetkem ____ *39*
IV. Analýza ekonomických aktivit vybraných obcí
Chyba! Záložka není definována.
4.1 Charakteristika obcí ____ *Chyba! Záložka není definována.*
4.2 Statistické údaje o obcích ____ *Chyba! Záložka není definována.*
4.3 Stručný rozpočet obcí ____ *44*
4.4 Zřizované organizace obcemi ____ *46*
V. Analýza hodnocení výdajů na služby ve vybraných obcích
Chyba! Záložka není definována.
Závěr *57*

Seznam tabulek

Tabulka 1: Velikostní kategorie obcí *41*
Tabulka 2: Počet obyvatel v jednotlivých obcích a katastrální výměra obce *44*
Tabulka 3: Rozpočet Pardubic *44*
Tabulka 4: Rozpočet Jihlavy *44*
Tabulka 5: Rozpočet Litomyšle *45*
Tabulka 6: Rozpočet Chrudimi *45*
Tabulka 7: Rozpočet Holic *45*
Tabulka 8: Rozpočet Lázní Bohdaneč *46*
Tabulka 9: Počet organizací v obci *46*
Tabulka 10: Počet příspěvkových organizací zřizovaných zkoumanými obcemi *47*
Tabulka 11: Sledované služby v obci Pardubice *49*
Tabulka 12: Sledované služby v obci Jihlava *50*
Tabulka 13: Sledované služby v obci Chrudim *51*
Tabulka 14: Sledované služby v obci Litomyšl *52*
Tabulka 15: Sledované služby v obci Holice *53*
Tabulka 16: Sledované služby v obci Lázně Bohdaneč *54*
Tabulka 17: Pardubice ***příloha***
Tabulka 18: Jihlava ***příloha***
Tabulka 19: Chrudim ***příloha***
Tabulka 20: Litomyšl ***příloha***
Tabulka 21: Holice ***příloha***
Tabulka 22: Lázně Bohdaneč ***příloha***

Seznam grafů

Graf 1: Srovnání Pardubic a Jihlavy **51**

Graf 2: Srovnání Chrudimi a Litomyšle **53**

Graf 3: Srovnání Holic a Lázní Bohdaneč **55**

Graf 4: Porovnání podílu ve sledovaných obcích dle služeb **56**

Graf 5: Porovnání podílu ve sledovaných obcích dle obcí **56**

ÚVOD

Obec je základní územní jednotkou státu. Tvoří ji obyvatelstvo, které společně užívá vymezené území a které má právo na samosprávu veřejných záležitostí v hranicích obce. Municipality představují organismy, které souběžně plní řadu funkcí. Jsou hospodářskými subjekty rozvíjejícími ekonomické aktivity na bázi svých rozpočtů a vlastního majetku. Pro zabezpečení fungování ekonomických aktivit využívají moderních manažerských přístupů, kvalifikace a dovedností svých představitelů a úředníků. Ekonomická činnost měst a obcí je zaměřena na získávání materiálních zdrojů, ty jsou reprezentovány movitým a nemovitým majetkem, počítačovými sítěmi a příjmy s daní. Primární funkcí územní samosprávy je zajistit pro své obyvatele veřejné statky, pomocí organizací působících ve veřejné správě, veřejných zakázek a partnerství obcí. V rámci hospodaření s majetkem obcí platí řada principů jako maximální hospodárnost, princip průběžného informování o hospodaření a princip neziskové povahy podnikání.

Obce poskytují služby, které v důsledku jejich různorodosti a charakteristických vlastností lze rozdělit do několika kategorií. Tato práce je zejména zaměřena na jejich dělení dle odvětví, služby pro spotřebitele a pro organizace, na služby tržní a netržní, obligatorní a fakultativní. Službou rozumíme jakoukoliv činnost nebo výhodu, kterou jedna strana může nabídnout druhé straně. Služba je v podstatě nehmotná a jejím výsledkem není vlastnictví, její produkce nemusí být spojena s hmotným produktem.

Každá obec má ve svém vlastnictví majetek a vlastní určité finanční prostředky. S tímto vlastnictvím musí hospodařit, z tohoto důvodu zřizuje a zakládá řadu organizací. Tato problematika je podrobněji probrána v části o podnikání obcí. Obce získaly majetek ze zákona, což jim zaručuje ekonomickou samostatnost. Množství potřeb, které si je obec schopna sama zajistit, odpovídá velikosti příjmů získaných z využívání majetku obce.

Cílem práce je teoreticky popsat problematiku činnosti obcí zejména z hlediska poskytování služeb obyvatelstvu. Poskytování těchto služeb má dopad na ekonomiku obcí a dále také na ekonomiku regionů, v nichž se obce nacházejí. Teoretické poznatky jsou ověřeny analýzou na vzorku obcí. Do vzorku bylo zapojeno šest obcí (Pardubice, Jihlava, Holice, Lázně Bohdaneč, Chrudim a Litomyšl). Získaná data zvolených obcí byla analyzována podle účetních výkazů a následně byla vzájemně porovnána.

I. Ekonomické postavení obce

Municipality představují složité, vnitřně strukturované organismy, které souběžně plní řadu funkcí. Představují lidská sídla, ale současně jsou i zaměstnavateli lidí. Jsou to hospodářské subjekty, které rozvíjejí své ekonomické aktivity na základě svých rozpočtů a vlastního majetku. Při těchto aktivitách využívají specializované kvalifikace a manažerských dovedností svých volených představitelů a úředníků. Municipality dále provádějí vlastní investiční činnost, díky níž jsou v kontaktu s majiteli malých a středních podniků nacházejících se na území obce.

Základním posláním měst a obcí ovšem nejsou jen hospodářské aktivity, nýbrž uspokojování náročných mnohdy značně diverzifikovaných zájmů občanů. Proto i vlastní ekonomická činnost měst a obcí je zaměřena především k získávání nezbytných materiálních zdrojů pro plnění klíčových sociálních, kulturních a dalších funkcí.**[6]**

Ekonomiku municipalit ovlivňuje řada faktorů, které jsou dány charakterem interakčních vztahů. Příklady faktorů:

- tvorba formálních a neformálních skupin a organizací,
- rozptyl sociálního života,
- kvalita a intenzita sousedských vztahů,
- ekonomické vazby mezi jednotlivými obyvateli,
- politické vztahy uvnitř municipality,
- spoluúčast občanů na rozvoji kulturního a společenského života v obci,
- vztah obyvatel k životnímu prostředí.

1.1 Územní samospráva

Municipality jsou reprezentovány především volenými orgány a jsou současně zástupci svých občanů. Orgány územní samosprávy se snaží budovat vztahy s občany na základě principu partnerství. Pozornost se věnuje zapojení občana do práce v iniciativních a poradních orgánech. Činnost i hospodaření jsou pod kontrolou obyvatel díky průběžnému informování.

Územní samospráva má řadu funkcí:

- Sociální – vyplývá z faktu, že obec je společenství občanů, v jehož rámci je nutné rozvíjet kulturně sociální kontakty. Díky této funkci se zabezpečuje sociální péče a sociální služby pro chudší vrstvy obyvatel.
- Ekonomická – je třeba zmírňovat lokální či regionální projevy tržního selhání. Obec má za úkol zabezpečovat veřejné statky pro své občany. Územní samospráva může vystupovat jako soukromoprávní subjekt, tak může pronajímat i prodávat svůj majetek, může podnikat v rámci vedlejší hospodářské činnosti apod. Územní samospráva usiluje o zvýšení ekonomického potenciálu dané municipality.
- Územně technická – představuje optimální využití daného území pomocí územního plánu.

1.2 Ekonomická funkce územní samosprávy

Primární funkcí územní samosprávy je zajistit pro své obyvatelstvo veřejné statky.

Veřejné statky představují takové statky, případně služby, které:

- jsou užitečné pro společnost, jsou ve veřejném zájmu,
- jsou kolektivně spotřebovávány,
- neprocházejí trhem,
- jsou zabezpečovány veřejným sektorem.

Veřejné statky jsou rozdělovány dle **Kraftové** na statky čité a statky smíšené. **[5]**

Pro čisté veřejné statky je charakteristické:

- nevylučitelnost ze spotřeby,
- nerivalita spotřebitelů,
- nulové mezní náklady,
- plně hrazeny z rozpočtu,
- automatická spotřeba.

Smíšené veřejné statky:

- vylučitelnost ze spotřeby,
- rivalita,
- nenulové marginální náklady,
- u smíšených statků se stanovuje uživatelský poplatek.

Územní samospráva může zajišťovat veřejné statky pomocí:

- organizací působících ve veřejném sektoru, které jsou k tomuto účelu zřízeny,
- veřejných zakázek, které zadává soukromému sektoru,
- partnerství – realizovaného prostřednictvím konkrétních společenských projektů v nichž je zapojen soukromý kapitál.

1.3 Aktivity obcí

1.3.1 Zajišťování služeb

Je jedením z prioritních úkolů obcí a měst. Aby obce mohly tyto služby zajišťovat musí disponovat odpovídajícímu materiálními zdroji. Ty jsou reprezentovány:

- nemovitým majetkem,
- movitým majetkem,
- počítačovými sítěmi,
- příjmy z daní – daně ze závislé činnosti obyvatelstva, daň z nemovitostí a pozemků, daní placených podnikateli.

1.3.2 Podnikání a uskutečňování sociálně ekonomických programů rozvoje obcí

V rámci hospodaření s majetkem obcí platí řada principů jako: princip maximální hospodárnosti, princip průběžného informování o hospodaření a princip neziskové povahy podnikání .

Důležitou cestou k získávání finančních prostředků pro uskutečňování programů municipálního podnikání je sdružování obcí, díky nimž lze dosáhnout vyšší efektivity vynaložení prostředků na zajišťování veřejně prospěšných služeb.

1.3.3 Strategické plánování

Strategické plánování je důležité pro zvyšování výkonnosti a prosperity obcí. Využívá se sestavování střednědobých a dlouhodobých plánů, které jsou vypracovány v souladu s principy strategického plánování použitého v řadě zemí.

1.4 Struktura majetku obcí

Struktura obecního majetku není v obcích a městech stejná. Jeho rozdělení závisí na mnoha vnějších a vnitřních faktorech, které v průběhu let majetek ovlivňují. Obecní majetek lze dělit dle různých kritérií – např. z hlediska historického, účetního a např. účelového.

- historické hledisko - dále viz kapitola III. Majetek obce,
- účetní hledisko rozděluje majetek obce na: pozemky, budovy, věci movité, majetková práva, peněžní prostředky, cenné papíry, nehmotný majetek,
- majetek můžeme dále členit dle svého účelu na:
    1. majetek sloužící k veřejným účelům,
    2. majetek soužící k výkonu funkcí samosprávy (příp. přenesené samosprávy),
    3. majetek sloužící k podnikání,
    4. bytový majetek.

1.5 Dělení služeb

Obce poskytují mnoho služeb pro uspokojování potřeb občanů. V důsledku jejich různorodosti je dobrá jejich kategorizace dle charakteristických vlastností, proto je členíme dle:

- odvětví,
- služby pro spotřebitele a služby pro organizace,
- služby tržní a netržní,
- obligatorní a fakultativní,
- z hlediska potřeby a intenzity akce Evropského společenství a úlohy členských států EU.

1.6 Uživatelský poplatek

Volený orgán územní samosprávy rozhoduje o výši uživatelského poplatku. Jeho výše závisí na tom jak:

- pokryje část nákladů na produkci smíšeného veřejného statku,

- pokryje ekonomicky nutnou výši nákladů na produkci veřejného statku na neziskovém principu.

Dále je nutno rozhodnout komu budou občané uživatelský poplatek platit za jeho spotřebu:

- přímo do rozpočtu územní samosprávy,
- provozovateli služby, tedy organizaci, která produkci smíšeného veřejného statku zabezpečuje.

1.7 Municipální úroveň samosprávy

Z hlediska jejího rozhodování, rozsahu jejích činností a způsobu jejího financování je nutné přihlížet k následujícím faktům:

- místní vláda zná nejlépe danou problematiku municipality,
- místní vláda zabezpečuje jenom ty statky, o které mají obyvatelé zájem a jsou za ně ochotni platit,
- místní vláda usiluje o realizaci cílů sociální politiky,
- místní vláda preferuje především svoje potřeby.

Postavení územní samosprávy upevňuje v Evropě dokument Evropská charta místní samosprávy, která byla přejata členskými státy Rady Evropy 15.10.1985 ve Štrasburku. Tento dokument zaručuje:

- princip demokracie a decentralizace moci,
- právo občanů podílet se na řízení veřejných záležitostí,
- princip vysoké míry autonomie místních orgánů - jde o rozhodování zabezpečování a financování veřejných statků,
- potřebu odborného a profesionálního vystupování volených orgánů,
- právo na různorodé finanční zdroje,
- právo na vybírání místních daní a poplatků a zároveň stanovování jejich výše,
- ochranu finančně slabších místních samospráv, kompenzace důsledků při nerovnoměrném rozdělení finančních zdrojů a finančních nákladů,
- správní dozor,
- právo na sdružování,
- spolupráce místních orgánů i na mezinárodní úrovni.

V roce 1961 byla založena Stálá konference místních a regionálních orgánů Evropy mající sídlo ve Štrasburku. Slouží jako nejvyšší poradní sbor Rady Evropy pro otázky samosprávy v obcích a regionech. Výkonným orgánem je stálý výbor s pěti specializovanými výbory se zaměřením na tyto oblasti:

- regionální problémy a rozvoj,
- struktura řízení a financování,
- přírodní a umělé prostředí,
- kultura, vzdělání a informace,
- zdravotnictví a sociální otázky.

V členských zemích EU funguje síť výukových a poradních center pro municipální a regionální orgány. Tyto centra se zaměřují na zlepšování úrovně hospodaření územní samosprávy.

V ČR funguje od roku 1989 dobrovolné sdružení Svaz měst a obcí ČR.

II. Kategorizace služeb

Služba je jakákoliv činnost nebo výhoda, kterou jedna strana může nabídnout druhé straně, je v zásadě nehmotná a jejím výsledkem není vlastnictví. Produkce služby může, ale nemusí být spojena s hmotným produktem. **[1]**

2.1 Historie služeb v ČR

Pokusy o definování veřejných služeb po roce 1989 nebyly z počátku příliš četné, neboť se považovaly za oživování socialistické praxe. Zejména silná averze se v ČR zvedla proti pojetí standardů, neboť byly v živé paměti metody centrálního plánování, socialistický systém norem, který byl v mnoha směrech neuspokojivý, podléhal detailním nařízením, předepisujícím hmotné zajištění služeb (terciárního sektoru), které ne vždy zohledňovalo dostupné zdroje na jejich financování. Normy určovali centrální plánovači, nikoliv místní představitelé, nebyly tedy výsledkem místních preferencí a poptávky. I když socialistický systém norem a předpisů vedl v některých případech (např. zdravotnictví, veřejná hromadná doprava) k relativně vysoké úrovni služeb, nebylo v tržní ekonomice snadné udržet úroveň některých služeb a bylo nutno přistoupit k razantní změně vlastnictví (privatizaci) a smíšenému či zcela tržnímu financování řady služeb.

Teprve koncem minulého století (1995-2000) se v ČR postupně objevovaly práce, mnohdy z iniciativy mezinárodních organizací a fondů (Knot How, Phare), které s pomocí domácích institucí začaly aplikovat některé zahraniční zkušenosti a připravovaly manuály, srovnávací studie a další dokumenty zabývající se kritérii a standardy, kterými lze porovnávat a měřit kvalitu veřejných služeb. Po celé Evropě se také v té době zavedl názorový proud směřující ke zvyšování odpovědnosti za veřejné služby a orientoval se převážně na místní služby, jejich standardy a monitorování jejich plnění.

Rozhodující zlom nastal po roce 2000, kdy se vlády ČR k problematice řešení dostupnosti a kvality veřejných služeb aktivně přihlásily. V programovém prohlášení ze srpna 2002 vláda kladla důraz zejména na zachování kvality veřejných služeb a zajištění dostupnosti veřejných služeb z pohledu občana. Jako základní cíle v příslušných oblastech vláda mimo jiné vytyčila zlepšení dopravní obslužnosti, zachování územní dostupnosti poštovních služeb, posílení efektivní sítě sociálních služeb, zvýšení kvality vzdělávání, podporu dostupnosti širokého spektra forem sportovní činnosti, standardizaci jednotlivých druhů a forem zdravotní péče a podporu kultury.

Vzhledem k tomu, že od 1. května 2004 se součástí EU stala i Česká republika, je třeba, aby vývoj v oblasti veřejných služeb u nás odpovídal evropským trendům. Důraz je přitom kladen především na zajištění odpovídající kvality a také dostupnosti (místních, finančních, časových) služeb. Diskutovány jsou také různé způsoby financování či organizace služeb v obecném zájmu.

Z výše uvedených důvodů byly doposud předloženy dva zásadní materiály, jejichž cílem bylo přispět k odpovídajícímu řešení uvedené problematiky v České republice. **[1]**

2.2 Funkční rozdíly služeb ČR

Vycházejí z vlastnosti služeb a zdůvodňují charakteristické rozdílné faktory služeb:

- služby nelze skladovat,
- pokud existují distribuční kanály jsou krátké,
- neexistuje patentová ochrana,
- v sektoru služeb neexistuje masová produkce, proto je obtížné je standardizovat,
- služby nelze balit,
- nelze poskytovat vzorky,
- vzhledem k nehmotné povaze služeb je obtížné využít v oblasti služeb ekonomické teorie nabídky, poptávky a nákladů,
- sektor ekonomiky služeb nabízí jen omezené možnosti koncentrace,
- monetární hodnota se vyjadřuje spíše v jiných termínech než v cenách (kvalita, ochota, záruka),
- symbolismus vyplývá v případě služeb spíše z jejich výkonů než z vlastnictví.

2.3 Kategorie služeb

V důsledku různorodosti je vhodné roztřídit služby podle jejich charakteristických vlastností do několika kategorií. Takový přístup umožňuje lepší analýzu služeb a pochopení příslušné kategorie služeb.

2.3.1 Členění dle odvětví

Nejjednodušší je členění služeb dle jejich **odvětvové příslušnosti**. Jedná se o: dopravu, telekomunikace, ubytovací a hotelové služby, finanční a pojišťovací a bankovní služby, poradenské a advokátní služby, opravárenské a osobní služby.

Další odvětví služeb jsou **zaměřeny spíše na člověka** - zdravotnické, vzdělávací, kulturní a sociální služby. Je možno nalézt další odvětví, protože jak již bylo řečeno, rozsah a různorodost služeb jsou obrovské.

2.3.2 Služby pro spotřebitele a služby pro organizace

Toto členění rozlišuje služby na spotřebitelské, které se poskytují domácnostem a služby jednotlivcům, které využívají službu pro svůj vlastní užitek, a ze spotřeby služby neplyne žádná další ekonomická výhoda.

Mnohé služby jsou poskytovány jak spotřebitelům, tak organizacím, například softwarové programy, opravárenské služby, poradenské a auditorské služby, dopravní a telekomunikační služby.

2.3.3 Služby tržní a netržní

Rozlišují se služby, které lze směnit na trhu za peníze a služby, které v důsledku určitého sociálního a ekonomického prostředí představují výhody, které je nutno rozdělovat pomocí netržních mechanizmů. Patří sem veřejné služby, tj. služby produkované veřejnou správou, popřípadě neziskovými organizacemi. Za tyto služby se neplatí žádné poplatky, popřípadě platí uživatelé těchto služeb ceny, které jsou dotované z veřejných zdrojů. Charakteristické pro veřejné služby je nemožnost vyloučit osoby nebo skupiny osob z možnosti využívat službu a jejich spotřeba je nedělitelná.

2.3.4 Obligatorní a fakultativní služby

Služby se také mohou dělit na služby fakultativní a obligatorní, jak **uvádí Lacina*:**

Obligatorní - to jsou služby ze zákona povinné.

Fakultativní - služby, jež může organizace poskytnout občanům za podmínky, že na ně má příslušné finanční prostředky.

Mezi obligatorní služby patří následující služby:

- zajišťování všeobecné správy,
- zajišťování bezpečnosti v obci,
- hospodaření s obecním majetkem,
- územně plánovací činnost a stavební řízení,
- péče o komunální byty a domy,
- pohřební služba,
- veřejně prospěšné služby (zásobování obyvatelstva vodou a energií, likvidace odpadních vod, péče o místní komunikace…).

Do fakultativních služeb patří:

- zajišťování provozu předškolních zařízení,
- provoz zařízení pro volný čas,
- péče o místní tržiště,
- péče o místní jatka,
- provozování gerontologických zařízení,
- péče o bezdomovce. **[6]**

2.3.5 Služby v obecním zájmu

Z hlediska potřeby a intenzity akce Evropského společenství a úlohy členských států EU lze rozlišit tři druhy služeb v obecném zájmu:

1) Služby v obecném ekonomickém zájmu poskytované velkými síťovými odvětvími

Např. telekomunikace, poštovní služby, odvětví elektrické energie, plynu a dopravy, v jejichž rámci je možno služby v obecném zájmu poskytovat.

2) Další služby v obecném ekonomickém zájmu

Další služby v obecném ekonomickém zájmu, např. nakládání s odpady, zásobování vodou nebo veřejnoprávní vysílání. Poskytování a organizace těchto služeb se řídí pravidly

* Lacina, Karel. *Vybrané kapitoly ze soudobého řízení měst a obcí*. 3. vyd. Pardubice Univerzita Pardubice, 2002.

vnitřního trhu, hospodářské soutěže a státní podpory za předpokladu, že uvedené služby mohou ovlivňovat obchod mezi členskými státy. Na některé aspekty poskytování uvedených služeb se mohou navíc vztahovat zvláštní předpisy, např. právní předpisy o životním prostředí.

3) Neekonomické služby a služby bez vlivu na obchod

Služby v obecném zájmu neekonomické povahy, a služby bez vlivu na obchod mezi členskými státy nepodléhají zvláštním pravidlům Společenství, ani Smlouvou stanoveným pravidlům vnitřního trhu, hospodářské soutěže a státní podpory. Vztahují se na ně však pravidla Společenství používaná také pro činnosti neekonomické povahy a pro činnosti, které nemají vliv na obchod uvnitř Společenství, např. základní princip nediskriminace.

2.4 Analýza veřejných služeb v ČR

Analýza veřejných služeb poskytla určitý přehled o veřejných službách, které jsou poskytovány v České republice. Popsala také význam veřejných služeb, základní právní a finanční souvislostmi či národní politiku a mezinárodní trendy v této oblasti.

Reakcí na závěry Analýzy veřejných služeb je dokument „**Strategie podpory dostupnosti a kvality veřejných služeb**“, jehož zpracování bylo uloženo ministerstvu vnitra ministerstvu financí spolu s ostatními ministerstvy a dále viz např. Usnesení vlády ČR ze dne 1. září 2004 č. 824 ke strategii podpory a dostupnosti a kvality veřejných služeb.

Veřejné služby v ČR byly rozděleny do tří skupin :

- správní činnosti,
- finanční podpory,
- věcné veřejné služby.

2.4.1 Správní činnosti

V širším slova smyslu jsou správní činnosti součástí veřejných služeb. Zejména jejich poskytovatelé (ale i uživatelé) považují tyto činnosti za veřejnou službu poskytovanou občanovi, jejíž dostupnost byla řešena v rámci reformy veřejné správy. Probíhá však stále diskuse o charakteru „správní činnosti“. Existuje zásadní rozdíl chápání správních činností ústřední státní správou a územní samosprávou. Zástupci ústřední státní správy nepovažují správní činnosti za veřejnou službu, zatímco územní správy ano.

Dostupnost těchto veřejných služeb pro občana není řešena pouze institucionálně, ale také v rámci projektu „Popis životních situací“. Jedná se o popis správních činností jazykem srozumitelným pro občana - uživatele.

2.4.2 Programy veřejných podpor

Finanční podpory lze považovat za veřejnou službu, jejichž poskytování se řídí splněním standardů v rámci projektového řízení. Cílem široké škály dotačních titulů určených na financování provozu zabezpečovaných veřejných služeb , i do oblasti investic, je podpora a zvýšení kvality poskytování a modernizace podmínek, ve kterých jsou veřejné služby zajišťovány.

Dotační tituly mohou doplňovat zdroje grantů, určených převážně na provoz a běžné zabezpečení poskytování služeb a mohou tak být převážně nástrojem státu v oblasti politiky a strategie rozvoje veřejných služeb a vyrovnávání objektivně vzniklých územních rozdílů. Důležité v systému dotací se jeví vyhodnocování jejich transparentnosti a účelnosti, ale také transparentnosti celého procesu, která je určována především pravidly a podmínkami poskytování finančních podpor.

I při poskytování finančních podpor by měl být uplatněn princip subsidiarity - celostátní programy by měli zůstat na ústřední státní správě, ale u ostatních programů se předpokládá jejich převod z centra na krajskou úroveň.

Finanční podpory byly definovány na několika úrovních. Jedná se jednak o úroveň programů a finančních podpor z prostředků EU, které jsou pregnantně ošetřeny legislativně, hlediska výběru a hodnocení projektů, průběžné kontroly plnění požadovaných kritérií, případných sankcí i celkové transparentnosti. Druhou část tvoří finanční podpory na úrovni ústřední státní správy, kde jsou buď finanční podpory přidělovány prostřednictvím banky nebo sociálního státního fondu (dopravní infrastruktury, životního prostředí, bydlení apod.), dále jsou to podpory a granty vyhlašované jednotlivými resorty, ale postupně předávané na samosprávu (kultura, zdravotnictví...) a dále grantová řízení a programy poskytované kraji a obcemi.

Granty a finanční podpory na všech úrovních veřejné správy, zejména však poskytované především kraji a obcemi, nemají zatím jednotná pravidla ani konkrétní mechanismy pro čerpání finančních prostředků a transparentnost použití veřejných prostředků.

2.4.3 Věcné veřejné služby

Základní rozdělení veřejných služeb se navrhuje, aby mělo následující podobu:

Sociální služby: sociální péče starým zdravotně postiženým občanům, sociální péče a pomoc dětem a mládeži, sociální péče a pomoc manželství a rodinám, ostatní sociální péče a pomoc.

Zdravotnictví: ambulantní péče, ústavní péče, speciální primární péče, poskytování léčivých přípravků a prostředků zdravotnické techniky, lázeňská péče, péče v dětských ozdravovnách, zdravotnická doprava, ochrana veřejného zdraví, záchytné protialkoholní stanice ochranná léčba.

Školství: předškolní vzdělávání, základní školství, střední školství, vysoké a vyšší odborné školství, volnočasové aktivity, stravování žáků a studentů, ubytování žáků a studentů, pedagogicko - psychologické poradny, pedagogická centra, ústavní výchova.

Kultura: profesionální umění, neprofesionální umění, knihovny, muzea, galerie, památková péče, kulturní dědictví, regionální a národnostní kultura, církve.

Doprava: silniční veřejná osobní doprava, drážní doprava, plavba a vodní cesty, letecká doprava.

Obrana: vojenská obrana, letecká záchranná a pátrací obrana.

Vnitřní věci: bezpečnost a veřejný pořádek, požární ochrana, archívní správa, pobyt cizinců a azyl, civilní ochrana.

Spoje: poštovní služby, telekomunikační služby.

Životní prostředí: ochrana přírody a krajiny, technická ochrana životního prostředí.

Služby technické infrastruktury: vodní hospodářství, zásobování energiemi.

Informační služby: portál veřejné správy.

2.5 Standardizace služeb

Standardizaci služeb upravuje zákon o standardizaci vybraných veřejných služeb, který zatím nebyl schválen.

2.5.1 Problematika standardizace veřejných služeb

Problematika standardizace veřejných služeb obecně není dosud v podmínkách České republiky upravena zákonnými ani podzákonnými normami. Poskytování některých veřejných služeb je upraveno zákony v gesci příslušných ministerstev. Takto právně upravené veřejné služby nebudou předmětem právní úpravy zákona o standardizaci veřejných služeb, i když nelze vyloučit následné přizpůsobení těchto zákonů navrhované obecné právní úpravě. Některé veřejné služby mají zákonem stanoveny podmínky poskytování, nikoliv však podmínky dostupnosti těchto služeb pro občany.

2.5.2 Zhodnocení dosavadní právní úpravy

Současná právní úprava neobsahuje ani formulaci definice veřejných služeb ani nestanoví parametry dostupnosti veřejných služeb z hlediska územního členění a budoucí zodpovědnosti samosprávy za tyto služby, nestanoví kvalitu a kvantitu veřejných služeb ve vztahu k novému územnímu uspořádání veřejné správy.

Veřejné služby řadíme do tří bloků:

1. Veřejné služby, jejichž parametry není vhodné standardizovat navrhovaným zákonem.
2. Veřejné služby, které nejsou v současné době nenavrhovány ke standardizaci.
3. Veřejné služby, které upravuje návrh věcného záměru zákona o standardizaci.

2.5.3 Základní pojmy

Veřejné služby se definují jako služby vytvořené, organizované nebo regulované orgánem veřejné správy k zajištění, aby byla služba poskytována způsobem, který lze považovat za nezbytný pro uspokojení společenských potřeb - při respektování principu subsidiarity.

Obsah pojmu veřejné služby se může lišit v závislosti na společensky a historicky vymezených společenských potřebách.

Mezi **služby ve veřejném zájmu** jsou zařazeny i služby ve veřejném (obecném) ekonomickém zájmu, což jsou služby, které jsou **vytvořeny za účelem tvorby zisku, ale plní úkoly ve veřejném zájmu** a jako takové musí uspokojovat specifické požadavky kladené orgány veřejné správy (např. doprava, telekomunikace, energetika atd.). Právě řada služeb z této oblasti je upravena v resortních zákonech z hlediska kvantity, kvality i dostupnosti.

Standardizace veřejných služeb představuje stanovení obsahu standardu veřejné služby a zakotvení povinnosti krajů a určených obcí jako garantů vybraných veřejných služeb - vytvářet podmínky pro poskytování těchto služeb občanům.

Standardizovanou veřejnou službu je služba, jejíž parametry poskytování jsou upraveny standardem.

Standardem veřejné služby se rozumí minimální úroveň kvalitativních a kvantitativních parametrů v zákoně vymezené veřejné služby.

Garantem vybrané veřejné služby je kraj nebo zákonem určená obec k zabezpečení dostupnosti v zákoně vymezené veřejné služby.

Dostupnost veřejné služby je naplněním kvalitativních a kvantitativních parametrů standardu.

Za **poskytovatele standardizované veřejné služby** se považuje právnická či fyzická osoba, která může být totožná s garantem dané veřejné smlouvy anebo má s garantem dané veřejné služby smluvní vztah a občanovi danou veřejnou službu bezprostředně poskytuje.

2.5.4 Práva povinnosti subjektů podílejících se na standardizaci

1) Práva a povinnosti ústředních správních úřadů

Povinnost ústředních správních orgánů

- vyhodnocování naplnění standardů ve spolupráci s kraji,
- poskytování odborné a metodické pomoci garantům vybraných veřejných služeb,

Právo ústředních správních orgánů:

- kontrola zabezpečení standardů vybraných veřejných služeb a jejich naplňování.

2) Způsob kontroly

Při kontrole poskytovatelů o poskytnutí veřejných finančních prostředků pro účely provádějí příslušné ústřední správní úřady a garanti (kraje, obce) kontrolu podle zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě.

Zabezpečení standardizovaných veřejných služeb bude samostatnou působností samosprávy; u samostatné působnosti mohou orgány státu vykonávat kontrolu jen následně, a to pouze z hlediska ochrany zákonnosti. Předloženým návrhem věcného záměru zákona se však zákonem **založí povinné úkoly samosprávy** (zabezpečení dostupnosti daných veřejných služeb pro občany v minimální úrovni ve smyslu připravované legislativy Evropské unie), na zabezpečení těchto úkolů budou vymezeny účelové veřejné prostředky. Z těchto důvodů bude moci stát zabezpečovat jejich kontrolu v mezích stanovených zákonem.

3) Práva a povinnosti poskytovatelů

Povinnosti poskytovatelů:

- plnění parametrů vybraných veřejných služeb,
- poskytnutí požadovaných podkladů garantům o způsobu poskytování vybraných veřejných služeb,
- užití smluvní částky jen na poskytování vybraných veřejných služeb,
- umožnění kontroly garantem.

Práva poskytovatelů:

- metodická pomoc ze strany garanta

2.5.5 Standardy vybraných veřejných služeb

Zákon stanoví standardy těchto vybraných veřejných služeb:

- sociální služby,

- zdravotnická záchranná služba,
- protialkoholní a protitoxikomanické záchytné stanice,
- zpřístupnění muzejních a výtvarných sbírek,
- knihovnické a informační služby,
- dopravní obslužnost.

2.6 Podnikání obcí

Podnikání je vyšší formou hospodářské činnosti, to platí zejména pro obce. Každá obec má ve svém vlastnictví nějaký majetek a vlastní určité finanční prostředky. S majetkem i penězi se však musí hospodařit, bez hospodářské činnosti se tedy život obce neobejde. Jen některé obce mají takový majetek a tolik peněz, že s nimi mohou podnikat.

Podnikání je podle § 2 odst. 1 Obchodního zákoníku:

„Soustavná činnost prováděná soustavně podnikatelem vlastním jménem na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku."

Znaky hospodářské činnosti, která není podnikáním:

- je provozována příležitostně (jednorázový prodej),
- je vykonávána jménem jiného subjektu, v jeho zájmu a s jeho odpovědností,
- jejímž účelem není dosahování zisku, ten je více méně náhodným výsledkem dané činnosti (např. školní stravování).

2.6.1 Živnostenské podnikání

Živnostenským podnikáním se rozumí dle zákona 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání v §2:

„Soustavná činnost provozovaná soustavně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem…"

Pro obce je praktické, že pronájem bytů, nemovitostí a nebytových prostor je živností, ale jen pokud jsou pronajímatelem a vedle pronájmu jsou ještě nájemcům poskytovány jiné služby než základní služby, zajišťující řádný provoz nemovitostí, bytů a nebytových prostor.

Obec neplatí správní poplatky za úkony související se získáním živnostenského oprávnění a může provozovat více živností najednou. **[7]**

Formy podnikání

Pokud se obec rozhodne podnikat, musí respektovat všechna obecně platná pravidla podnikání z hledisek:

- obchodně - právních,
- živnostenských,

- daňových,
- zdravotních a hygienických,0
- pracovně - právních.

Zajímavá jsou však hlediska daňová, protože pro obec platí určitá daňová osvobození nebo úlevy (u daně z nemovitostí, darovací daně…). Kromě toho jsou pro obec zajímavá rozpočtová určení daní, když jsou daně jejím příjmem. Právě to také působí motivačně na zvolení vhodné formy podnikání obcí. **[4]**

Hospodářsko - právní formy podnikání v obci dle **Meliona**[*]:

1) podnikání vlastním jménem,
2) obec může založit nebo zřídit některou z právně přípustných forem vlastních organizací: organizační složky obce, příspěvkové organizace, obecně prospěšné společnosti, obchodní společnosti,
3) obec může být spoluzakladatelem obchodní společnosti anebo do nich může vložit svůj majetek,
4) obce se mohou sdružovat s jinými subjekty, díky nimž můžou založit zájmová sdružení právnických osob. Jde-li o sdružení obcí - pak dochází ke vzniku dobrovolného svazku obcí a v této formě mohou podnikat se svým majetkem a se svými penězi**.** **[7]**

2.6.2 Organizace zřizované obcí

Organizační složky

Zákon číslo 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů upravuje vznik a hospodaření organizačních složek územních samosprávních celků. Ze zákona č. 128/2000 Sb., o obcích vchází právo zřizovat organizační složku.

Organizační složka vzniká rozhodnutím zastupitelstva územního samosprávního celku, hospodaří jménem svého zřizovatele a není účetní jednotkou.

Toto formu organizace územní celky zřizují pro činnosti, které:

- nejsou náročné na velký počet zaměstnanců,
- nevyžadují rozsáhlé technické vybavení,
- nejsou vnitřně odvětvově nebo jinak odvětvově členěny,
- nevstupují do složitých právních nebo ekonomických vztahů.

Organizační složky je zřizována zřizovací listinou, jejíž podrobné náležitosti upravuje zákon.

Organizační složky jsou vhodné pro zajištění služeb, které obce vykonávají v rámci samostatné působnosti.

Rozpočet organizační složky je součástí rozpočtu jejího zřizovatele. Organizační složky musí dodržovat podmínky stanovené jejím rozpočtem a musí plnit úkoly co nejhospodárněji. Její hospodaření kontroluje její zřizovatel.

Organizační složka nevytváří žádné peněžní fondy. Organizační složka má povolení provádět finanční operace, které nejsou příliš náročné. O složitější finanční operace se stará její zřizovatel prostřednictvím svého úřadu.

---

[*] Melion, Miloslav. *Hospodaření a podnikání obcí.* Hradec Králové: E. I.A.-Ekonomická a informační agentura, 1997.

Organizační složka má právo disponovat jen s takovými peněžními prostředky, které souvisejí s její běžnou činností jež je nutné zabezpečovat operativně. Od zřizovatele dostává hotovost na běžný účet ve formě zálohy. Nevyčerpanou zálohu musí vrátit zřizovateli ve stanoveném termínu, nejpozději před koncem roku.

Obecně prospěšné společnosti

Jsou právnickou osobou dle zákona o obecně prospěšných společnostech (z. č. 148/1995), poskytují veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených podmínek. Jejich hospodářský výsledek nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů jejích orgánů nebo zaměstnanců. Hospodářský výsledek musí být použit na poskytování obecně prospěšných služeb, pro které jsou tyto společnosti založeny. Název musí obsahovat označení „obecně prospěšná společnost“ nebo její zkratku „o.p.s.“.

Obecně prospěšná společnost je založena zakládací smlouvou, kterou podepisují všichni její zakladatelé. Pokud je zakladatel jediný, zakládací smlouva nahrazena zakládací listinou. Zakladateli mohou být fyzické osoby, právnické osoby nebo stát.

Obesně prospěšná společnost vzniká dnem zápisu do obchodního rejstříku obesně prospěšných společností a zaniká dnem výmazu z tohoto rejstříku. Zániku předchází její zrušení, které je s likvidací nebo bez likvidace.

Orgány společnosti jsou:

- správní rada, což je statutární orgán jmenovaný zakladatelem, v jehož čele stojí předseda,
- ředitel - řídí činnost společnosti,
- dozorčí rada, je povinně zřizovaný kontrolní orgán společnosti.

OPS může vykonávat doplňkovou činnost mimo obecně prospěšné služby. Touto doplňkovou činností musí být dosaženo účinnějšího využití majetku a nesmí tím být ohrožena kvalita, rozsah a dostupnost obecně prospěšných služeb.

Na konci účetního období je hospodářský výsledek po zdanění převeden do rezervního fondu. Rezervní fond používá ke krytí ztráty.

Jmění obecně prospěšné společnosti je tvořeno:

- vklady zakladatelů,
- hodnotou přijatých darů a dědictví,
- fondy OPS,
- dotacemi.

V účetnictví OPS musí být oddělena doplňková činnost od hlavní činnosti.

Příspěvkové organizace

Po jsou příspěvkové organizace, které jsou zřizovány státem, krajem i obcí. Zřizování a hospodaření PO upravuje zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech příspěvkových organizací, z. č. 219/2000 Sb., o majetku ČR a další související předpisy, dále z. č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů a z. č. 128/2000 Sb., o obcích.

Příspěvkové organizace jsou „mezitypem“ organizační složky a obchodní společnosti.

Příspěvková organizace je zřízena zřizovací listinou, kterou vydá zřizovatel a vzniká dnem zápisu do obchodního rejstříku.

Příspěvková organizace hospodaří se svěřenými prostředky od svého zřizovatele a s prostředky získanými vlastní činností. Dále hospodaří s prostředky svých fondů, peněžními dary od fyzických či právnických osob, včetně peněžních prostředků ze zahraničí.

Dobrovolné svazky obcí

Upravuje je zákon o obcích a zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

DSO poskytují vzájemnou spolupráci obcí, která jim umožňuje dosahovat lepších výsledků ve své činnosti.

DSO se zakládá za účelem ochrany a prosazování společných zájmů obcí a je právnickou osobou.

DSO hospodaří s majetkem, který do něj vložily členské obce a s majetkem, který získal svou vlastní činností. Majetek vložený obcí do DSO zůstává ve vlastnictví obce. DSO hospodaří dle svého majetku.

2.6.3 Výhody a rizika zřizování organizací obcemi

Realizace výhod závisí na:

- existenci dostatku soukromých organizací – komerčních nebo neziskových – ochotných a schopných služby poskytovat,
- schopnosti ÚSC zadávat veřejné zakázky, regulovat a monitorovat činnost těchto organizací transparentním způsobem.

Rizika spočívají v:

- prosazování lobbyistických skupin,
- nadbytečnost a obtížná likvidace společností,
- nebezpeční platební neschopnosti. **[11]**

Způsoby poskytování veřejných služeb

Obec se při zajišťování veřejných služeb rozhoduje zda:

- bude tuto službu zajišťovat sama prostřednictvím zaměstnanců obecního úřadu či jeho organizační složky,
- bude tuto službu zajišťovat prostřednictvím své zřízené či založené organizace,
- bude při zajišťování dané služby spolupracovat s dalšími obcemi či podnikatelskými subjekty i neziskovými subjekty,
- danou službu nakoupí na trhu od dalšího subjektu a na základě smlouvy tento subjekt zajišťováním dané služby pověří.**[3]**

2.8 Mapa kvality

Zohledňuje vztahy mezi poskytovatelem služby (kraj nebo obec) a jejími uživateli (obyvateli). Je třeba mít na paměti, že poskytování konkrétní služby v „první linii“ závisí na řadě dalších podpůrných a přidružených služeb.

Jak je známo, řadu služeb neposkytuje obec (kraj) přímo, ale prostřednictvím smluvních organizací. V těchto případech se jednoduchý vztah uživatel - poskytovatel rozpadá na tří části:

Uživatel nebo spotřebitel, klient nebo zákazník a smluvní partner nebo poskytovatel.

Mapa kvality umožňuje zjistit, ve kterých oblastech plnění a kvality služeb již existují a používají se určité indikátory a ukazatele kvality, ve kterých oblastech se překrývají a které oblasti nepokrývají vůbec. Mapu lze využít k definování současné pozice územní samosprávy při monitorování kvality, pomáhá tak odhalit slabiny a nedostatky, ukáže, zda je program zavádění kvality prosazován managementem obce či kraje.

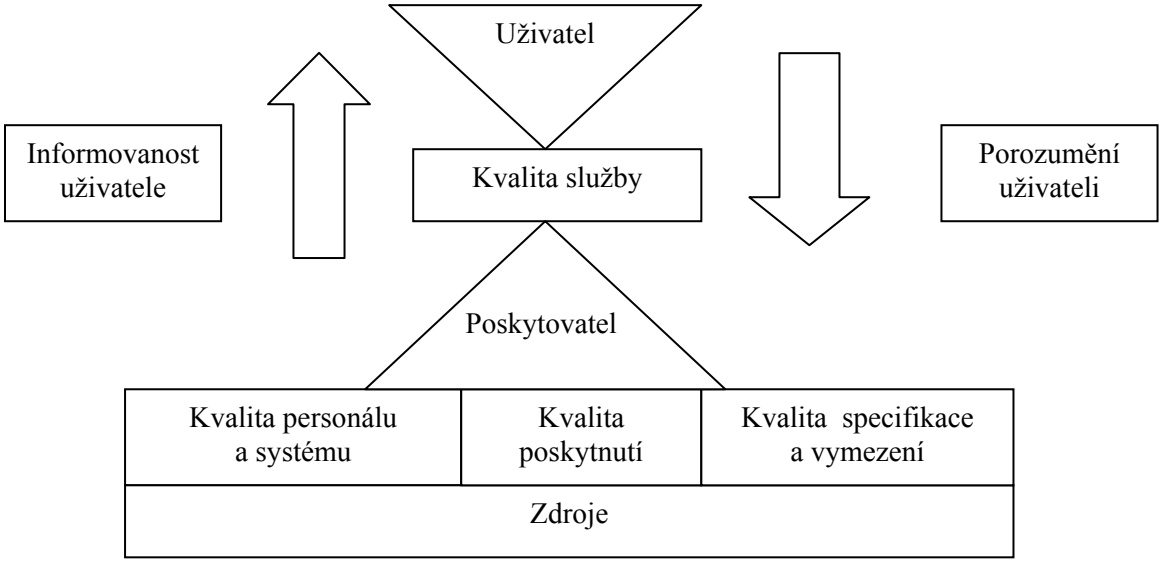

Obrázek č. 1: Mapa posuzování kvality služeb

[12] Pramen: Provazníková Romana, Moderní obec, 12/2003

III. Majetek obce

3.1 Obecné vymezení majetku obce

Majetek je obecně vymezován jako bohatství, jelikož má hodnotu, tržní cenu a různé druhy majetku mohou být směněny za peníze. Dále se majetek označuje za vlastnictví, jakožto soubor vlastnických práv k majetku, tedy vlastník může volně s tímto majetkem disponovat.

O způsobu využití majetku, jejímž vlastníkem je obec nebo regionu, rozhodují orgány obce nebo regionu. Jde o vlastnictví majetku obce, regionu jako společenství občanů žijících na dané místě, nikoliv o majetek členů volených orgánů. Z tohoto důvodu se volené orány zodpovídají ze svých rozhodnutích o majetku občanům.

Majetek obce primárně slouží k zabezpečování veřejných statků, dále je předpokladem k:

- Rozvoji lokálního a regionálního veřejného sektoru zabezpečováním veřejných statků.
- Rozvoji vlastní podnikatelské činnosti.
- Možnosti získat úvěr.
- Ovlivnění bonity obce.
- Ovlivnění ratingu obce.
- Veřejně prospěšným účelům – zabezpečování veřejných statků (nemovitostí, vnitřního zázemí i peněžních prostředků nutných k zajištění základních škol, veřejných nemocnic, sociálních zařízení, dále majetek občanské vybavenosti).
- Výkonu vlastní samosprávy - např. budovy obecních úřadů.
- Podnikání - majetek vložený do municipálních podniků.
- Nákupu cenných papírů nebo k jiným formám finančního investování.

Municipality mají plnou právní subjektivitu, což znamená, že mohou nakupovat, prodávat a pronajímat vlastní movitý i nemovitý majetek, majetek mohou i darovat. Nakládání s majetkem upravují zákony: z. č. 172/1991 Sb., o převodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví, z. č. 128/2000 Sb., o obcích,z. č. 129/2000 Sb., o krajích.

Obecní majetek tvoří:

- Movité věci - zařízení, stroje, přístroje, dopravní prostředky.
- Nemovitost i- pozemky, budovy.
- Majetková práva - pohledávky.
- Peněžní prostředky - hotovost a vklady na účtech u peněžních ústavů.
- Cenné papíry - směnky, šeky , akcie, obligace.
- Nehmotná aktiva - software, ocenitelná práva.

3.2 Majetek municipalit v ČR

Na základě zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, ve znění pozdějších předpisů byl obcím vrácen majetek, který byl znárodněn 31.12.1949.

Obce dostaly zpět majetek ze zákona nebo rozhodnutím.

Ze zákona:

1) Historický majetek, což je majetek, který obce vlastnily před 31.12.1949:
    - pozemky, které přešly do vlastnictví ČSR po r. 1949 a současně se na nich postavily stavby ve vlastnictví fyzických osob,
    - nezastavěné pozemky - např. lesní pozemky, zemědělská půda, stavební a jiné nezastavěné plochy,
    - stavby a pozemky tvořící jeden funkční celek.
2) Stavby a pozemky převedené do vlastnictví obcí na základě předchozího práva hospodaření a které obce spravovaly ke dni 24.5.1991. Majetek svěřený v minulosti organizacím, popř. zařízením bez právní subjektivity se obcím rovněž vrátil. Avšak jim nebyl vrácen majetek určený pro tzv. malou privatizaci - drobné provozovny.
3) Bytový fond a pozemky tvořící jeden funkční celek, které byly v přímé správě nebo byty postavené státem spolu s příslušenstvím domů. Do vlastnictví přešla i sídlištní zeleň, chodníky apod., které se nacházely na jejich katastrálním území.
4) Objekty komplexní bytové výstavby rozestavěné k 31.12.1992 a majetek investorských organizací spolu s pozemky tvořícími jedem funkční celek na katastrálním území obce.

Rozhodnutím ministerstva kultury byly vráceny obcím kulturní památky, muzea, galerie, sbírkové předměty apod.

3.3 Oceňování majetku

Způsob jeho oceňování velmi ovlivňuje hodnota majetku (hl. nemovitého), výnosy z prodeje nemovitého majetku a potřeba finančních prostředků obce.

Je nutno ocenit všechny sféry majetku, který obec vlastní, aby znala jejich výchozí hodnotu a mohla s majetkem začít racionálně hospodařit. **[10]**

Oceňování majetku upravuje zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů, který vymezuje cenu některých nemovitostí z univerzálního a administrativního hlediska. A vyhláška Ministerstva financí č. 297/1997 Sb., o oceňování staveb, pozemků a trvalých prostorů, ve znění pozdějších předpisů.

Ocenění pozemků ovlivňuje v tržních podmínkách: omezenost půdy, polohová renta a účel, ke kterému slouží nebo budou sloužit

- Ocenění staveb ovlivňuje jejich: stáří, technický stav, druh konstrukce, vybavenost, atraktivní polohy, polohová renta apod.

Obec může být také vlastníkem stavebních a zemědělských pozemků. O jejich ceně rozhoduje jejich kvalita, což je jejich zařazení do tzv. bonitních půdně ekologických jednotek. **[2]**

3.4 Cenové mapy

Cenové mapy se používají k oceňování nemovitostí. Jsou grafickým znázorněním geografického rozložení cen nemovitostí. V tržních podmínkách odráží cena pozemku v obci polohovou rentu a zisk. Cena pozemku i cena stavby je v centru obce většinou vyšší než v okrajových částech. Jejich cena nezávisí jen na jejich poloze, ale i na dalších faktorech, např. na spekulaci na trhu s nemovitostmi, na velikosti obce a jejím významu apod. Pozemky jsou nevětších městech dražší, v malých obcích levnější.

Cenové mapy vyznačují ceny pozemků v jednotlivých územích, pásmech obce, které se liší urbanistickým a funkčním řešením. Pro oceňování stavebních pozemků v obci se použije cenová mapa tehdy, jestliže si jí obec sestavila.

Cenové mapy ovlivňují i cenu pronájmů v obci. Pro obec bude výhodnější, vlastní-li pozemky v centru obce, neboť tak může stanovit vyšší nájemné či vyšší prodejní cenu. Tím tak může získat vyšší příjmy do svého rozpočtu. Dlouhodobější příjmy zaručí pronájem pozemku.

Jestliže se stavební pozemky nacházejí v cenové mapě, oceňují se skutečně sjednanými cenami v kupních smlouvách. Jestliže nelze cenovou mapu použít, zjistí se cena pozemku porovnáním cen v podobné obci (dle počtu obyvatel). V krajním případě se cena stanoví od základní ceny stavebních pozemků, diferencované dle velikosti obce dle počtu obyvatel.

Ministerstvo financí ČR navrhuje cenové mapy obce a upravuje její změny. Pokud se MF ČR k návrhu cenové mapy nevyjádří do 30 dnů od doručení návrhu, pokládá se návrh za schválený. Cenová mapa je vydávána a zveřejňována obcí obecně závaznou vyhláškou. Obec ji také zasílá Ministerstvu financí ČR pro uveřejnění v Cenovém věstníku. Koncem každého kalendářního roku se provádí doplňování cenových map. Do cenové mapy se může kdykoliv bezplatně nahlédnout.

3.5 Rozhodování o majetku obce

O majetku v obcích rozhoduje obecní zastupitelstvo, o jeho:

- Nabytí převodu nemovitostí, tzn. koupi, prodeji, darování.
- Bezplatném převodu movitých věcí a peněz s určitými výjimkami (sociální výpomoc apod.).
- Zastavení nemovitostí a věcí movitých.
- Bezúplatném postoupení pohledávek.
- Přijetím úvěru, s jímž je spojeno úrokové zatížení.
- Poskytnutí úvěru.
- Dluhových záležitostech.
- Peněžitých i nepeněžitých vkladech do obchodních společností, svazků obcí apod.
- Majetkové účasti na podnikání jiných, nikoli municipálních subjektů.
- Emisi komunálních obligací apod.

Obec musí své záměry s majetkem včas zveřejnit např. na úřední desce. O pronájmu majetku rozhoduje rada obce. **[8]**

V rozhodování o investicích do majetku dle **Pekové**[*] je nutné posoudit jednotlivá hlediska:

- výnosu z majetku (co investice obci přinese),
- likvidity obce (jak se vynaložené prostředky promítnou do finanční situace obce z časového hlediska),
- rizika (hl. rizika ztráty majetku). Vysoký výnos nese vysoké riziko investování. **[9]**

3.6 Hospodaření s majetkem

Mezi municipalitami jsou velké rozdíly v objemu majetku, který vlastní i ve způsobech jeho využívání. V případě, že se obcím nedostávají finanční prostředky pro podnikatelské činnosti je majetek obce jednou z možností jak získat úvěr.

Obec jakožto vlastník majetku má právo:

- majetek držet,
- majetek užívat,
- nakládat s majetkem (pronajímat ho za úplatu, zapůjčovat ho za úplatu, přenechat ho za úplatu do užívání, přenechat majetek bezplatně do správy, darovat ho či jím ručit, nebo ho nabývat či ho prodat).

Na využívání a hospodaření s majetkem má vliv:

- velikost a struktura majetku,
- skutečný stav majetku a jeho soulad s přesnou evidencí a účetnictvím.

Využití majetku obcí:

- K zabezpečení veřejných statků pro občany (kdy obec může převádět práva na neziskové organizace, jež zřizuje pro zabezpečování veřejných statků). Majetek slouží k veřejně prospěšným účelům.
- K výkonu samosprávy (k výkonu samosprávních i přenesených funkcí).
- K podnikání (vložený majetek do municipálních podniků, neziskových organizací, s.r.o. apod.).

Hospodaření s majetkem ovlivňují majetková práva, povinnosti a odpovědnost k majetku, jelikož se jedná o obecní majetek. Vlastnictví majetku je důležitým ekonomickým předpokladem pro výkon územní samosprávy. Z hospodaření s majetkem plynou obci do obecního rozpočtu příjmy, jak s nimi bude naloženo, to závisí pouze na ní. Majetek obce musí být využíván hospodárně a účelně v souladu se zájmy a úkoly obce, které jsou vymezeny zákonem v rámci její působnosti. Povinností obce je pečovat o zachování a rozvoj svého majetku.

Disponovat s majetkem obce znamená, že majetek lze prodat nebo převést na jinou osobu, ale musí při tom být dodržena podmínky stanovené zákonem o obcích.

Za porušení povinností obce týkajících se s nakládáním s majetkem může být obci uložena pokuta, která je příjmem státního rozpočtu.

Obce mohou zvětšovat svůj majetek:

---

[*] Peková, Jitka. *Hospodaření a finance územní samosprávy.* 1. vyd. Praha: Management Press, 2004.

- investicemi do hmotného majetku (vodovody, čističky odpadních vod),
- nákupem movitého a nemovitého majetku,
- finančním investováním (nákup a obchodování s cennými papíry nebo termínované vklady na účty peněžního ústavu).

Obce mohou využívat svůj majetek k:

- zabezpečení veřejných statků pro občany,
- výkonu samosprávy,
- podnikání.

IV. Analýza ekonomických aktivit vybraných obcí

Tato část práce se zabývá ekonomickými aktivitami vybraných obcí, konkrétně obcemi Pardubice, Jihlava, Chrudim, Litomyšl, Holice a Lázně Bohdaneč.

Analýza služeb poskytovaných obcemi je prováděna na základě informací získaných z webových stránek obcí a informačních systémů veřejné správy, jako například ARIS web.

Na základě analýzy údajů o šesti vybraných obcích je porovnáváno jaké množství služeb obce poskytují a jaké služby jsou zde nejvíce zastoupeny, a dále byly zkoumány přínosy poskytování těchto služeb pro obecní rozpočet.

Obce jsou rozděleny do 3 skupin podle velikostních kategorií.

4.1 Charakteristika obcí

Obce jsou záměrně zvoleny dle tabulky velikostního rozdělení obcí (viz tabulka), což umožňuje obce navzájem porovnávat a hodnotit na základě získaných údajů.

Tabulka 1: Velikostní kategorie obcí

Skupina	**Počet obyvatel**
1.	25 001 – 100 000
2.	10 001 – 25 000
3.	do 10 000

4.2 Statistické údaje o obcích

Pardubice

Pardubice jsou více než 650 let staré město s téměř 100.000 obyvateli, sedmé největší v republice. Leží na soutoku řek Labe a Chrudimky. Jsou vzdáleny 100 km na východ od Prahy, 20 km jižně od Hradce Králové (100.000 obyvatel) a 10 km severně od Chrudimi (25.000 obyvatel). Byly okresním městem a tvořily správní centrum pardubického regionu. Dnes jsou opět sídelním městem Pardubického kraje. Město je známo chemickým a potravinářským průmyslem, dále jako město sportu pro Velkou pardubickou, Zlatou přilbu a četné sportovní akce během roku.

Jihlava

Dnes je Jihlava správním, obchodním, průmyslovým a kulturním centrem okresu, který se nachází na severozápadě jižní Moravy. Na základě ústavního zákona o vytvoření vyšších územních samosprávních celků je sídlem kraje Vysočina. Jihlava má výhodnou geografickou polohu a dopravní dostupnost v rámci České republiky ve směru „Východ – Západ“. Město Jihlava disponuje velkým množstvím kvalifikované pracovní síly vzhledem k tomu, že je jeho průmysl velice diverzifikovaný (strojírenství, kovovýroba, dřevozpracující, textilní,

kožedělný, nábytkářský, potravinářský, sklářský a elektrotechnický). Průmyslová zóna se nachází v severní části města, v těsné blízkosti dálnice D1. Bezprostředně navazuje na již stávající průmyslovou zástavbu – Moravské kovárny, Swotes, Tesla, Kronospan a další menší firmy.

Chrudim

Chrudim, známá rovněž jako "Athény východních Čech", je město střední velikosti ležící na rozhraní Železných hor a Polabské nížiny, 110 km východně od Prahy, hlavního města České republiky, 10 km jižně od krajského města Pardubic a 33 km od Hradce Králové.

Polohu města Chrudim v rámci Pardubického kraje lze hodnotit jako velmi dobrou, což je dáno blízkostí a dostupností krajského města, které je populačním i ekonomickým centrem kraje. Význam polohy jako rozvojového faktoru umocňuje fakt, že se Chrudim nachází v těsném zázemí metropolitního areálu hradecko - pardubické aglomerace, který je podle počtu obyvatel (necelých 300 tis.) pátým nejlidnatějším urbanizovaným prostorem v ČR (po Praze, Brnu, Ostravě a severočeské konurbaci). Chrudim se rozkládá na 3 315 ha plochy. Území má v převážné míře charakter půdy pro zemědělské využití (75% celkové rozlohy). Zastavěná plocha území zabírá 175 ha, tj. asi 5%. Rodinné domy pokrývají plochu 7,47 ha, ale včetně zahrad a přilehlých pozemků pokrývají území o rozloze 86,11 ha. Bytové domy vedle toho zabírají plochu o velikosti 5,76 ha. Průmyslové objekty a plochy jsou situovány v okrajových částech města, s rozlohou cca 62 ha. Plochy s hospodářským využitím pokrývají 83 ha. Jedná se především o areál bývalého strojírenského podniku Transporta a území nově budovaných průmyslových zón Chrudim západ a Chrudim sever, stejně jako o lokalitu Májov, kde sídlí menší podniky, které se věnují obchodu, logistice, spedici a dalším oborům

Litomyšl

Město Litomyšl leží v nadmořské výšce 320 - 370 metrů na okraji tzv. Loučenské tabule a Českotřebovské vrchoviny, které jsou součástí Svitavské pahorkatiny, jež náleží do soustavy České křídové tabule.V okruhu 20 km se nacházejí města Svitavy, Česká Třebová, Vysoké Mýto, Ústí nad Orlicí a Polička. Litomyšl leží na hlavním silničním tahu číslo 35 Olomouc - Hradec Králové, přibližně 150 km od Prahy. Město je známo díky vynikajícímu skladateli Bedřichu Smetanovi a nádherným zámkem, kde se každoročně konají hudební festivaly. V Litomyšli je koncentrován textilní průmysl.

Holice

Město Holice je přirozeným centrem východní části okresu Pardubice. Nalézá se při hlavní silnici mezi Hradcem Králové a Svitavami. Městem též prochází silniční trasa z Pardubic do Rychnova nad Kněžnou. Na střed obce s rozlehlým náměstím navazuje část Staré Holice, okolí návrší osidlují čtvrtě Koudelka, Kamenec a Podlesí, západním směrem pokračuje Podhráz a jižně je poněkud vzdálenější Roveňsko.

V sedmitisícovém městě s průmyslově - zemědělským charakterem má sídlo městský úřad, finanční, pracovní a sociální úřad, poliklinika s pohotovostní službou, poštovní úřad, policejní a hasičská stanice. Potřebnou úroveň doplňuje síť obchodů, drobných živností, rozmanitých služeb, restauračních a ubytovacích zařízení, větších firem, peněžních ústavů, školských, kulturních a tělovýchovných institucí. Je zde vlakové nádraží, spojující Holice s hlavními železničními tratěmi, autobusové linky vedou do blízkého okolí a dálkové spoje směřují do mnoha měst České republiky.

Lázně Bohdaneč

Lázně Bohdaneč - jediné lázeňské místo Pardubického kraje - leží v Polabské nížině, 8 km severozápadně od Pardubic. Založení slatinných lázní zaměřených na léčbu pohybového ústrojí, na konci 19. stol., podnítilo rozvoj města a předurčilo jeho současný rekreační charakter. K němu přispívají i příznivé klimatické podmínky a příroda v okolí. Rovinatý kraj vybízí k poklidným pěším procházkám, nenáročným cyklistickým výletům po značených trasách nebo k projížďkám na koni. Malebná zákoutí Opatovického kanálu je možné vychutnat při plavbě na lodičkách. Nejen okolní příroda a lázeňský park, ale i centrum města s fontánami a bohatou zelení dotvářejí pravou atmosféru lázní - místa odpočinku a blahodárného klidu.

Tabulka 2: Počet obyvatel v jednotlivých obcích a katastrální výměra obce

Skupiny	Obec	Počet obyvatel	Katastrální výměra	Druh obce
1.skupina -počet obyvatel do 100 000	Pardubice	88 181	7 770,34ha	Statutární město
	Jihlava	49 865	8 792,11ha	Statutární město
2.skupina -počet obyvatel do 25 000	Chrudim	23 498	3 321,17ha	Město s rozšířenou působností
	Litomyšl	10 096	3 346,10ha	Město s rozšířenou působností
3.skupina -počet obyvatel do 10 000	Holice	6 299	1 969,00ha	Město s rozšířenou působností
	Lázně Bohdaneč	3 260	2 179	Město s rozšířenou působností

4.3 Stručný rozpočet obcí

Zde jsou uvedeny rozpočty vybraných obcí za rok 2004 dle druhového třídění rozpočtové skladby.

1. **skupina**

Pardubice

Tabulka 3: Rozpočet Pardubic [v tisících Kč]

Daňové příjmy	879 219,6
Nedaňové příjmy	69 672,90
Kapitálové příjmy	140 308,25
Dotace	598 371,50
Příjmy celkem	1 687 572,25
Běžné výdaje	1 385 057,15
Kapitálové výdaje	536 046,40
Výdaje celkem	1 921 103,55
Saldo	-233 531,30

Jihlava

Tabulka 4: Rozpočet Jihlavy [v tisících Kč]

Daňové příjmy	532 229,46
Nedaňové příjmy	125 272,64
Kapitálové příjmy	98 590,00
Dotace	413 368,51
Příjmy celkem	1 169 460,61
Běžné výdaje	956 157,91
Kapitálové výdaje	320 621,21
Výdaje celkem	1 276 779,12
Saldo	-107 318,51

2. skupina

Litomyšl

Tabulka 5: Rozpočet Litomyšle [v tisících Kč]

Daňové příjmy	109 084,00
Nedaňové příjmy	58 629,28
Kapitálové příjmy	2 595,00
Dotace	169 898,46
Příjmy celkem	340 206,74
Běžné výdaje	259 473,62
Kapitálové výdaje	99 074,00
Výdaje celkem	358 547,62
Saldo	-18 340,88

Chrudim

Tabulka 6: Rozpočet Chrudimi [v tisících Kč]

Daňové příjmy	203 129,40
Nedaňové příjmy	26 634,10
Kapitálové příjmy	5 200,00
Dotace	258 122,90
Příjmy celkem	493 086,40
Běžné výdaje	426 692,30
Kapitálové výdaje	78 699,30
Výdaje celkem	505 391,60
Saldo	-12 305,20

3.skupina

Holice

Tabulka 7: Rozpočet Holic [v tisících Kč]

Daňové příjmy	43 145,95
Nedaňové příjmy	17 040,70
Kapitálové příjmy	4 892,90
Dotace	82 821,60
Příjmy celkem	147 901,15
Běžné výdaje	125 680,75
Kapitálové výdaje	49 332,90
Výdaje celkem	175 013,65
Saldo	-27 112,50

Lázně Bohdaneč

Tabulka 8: Rozpočet Lázní Bohdaneč [v tisících Kč]

Daňové příjmy	26 001,00
Nedaňové příjmy	8 421,00
Kapitálové příjmy	4 552,00
Dotace	44 848,88

Příjmy celkem	83 822,88
Běžné výdaje	57 781,86
Kapitálové výdaje	28 776,00
Výdaje celkem	86 557,86
Saldo	-2 734,98

4.4 Zřizované organizace obcemi

Tato část práce se zabývá jaké organizace vybrané obce zřizují a v jakém počtu. Tímto bude zjištěno rozložení zastoupení služeb pro obyvatelstvo v daných obcích.

Tabulka devět ukazuje veškeré zastoupení služeb ve vybraných obcích, což umožňuje si představit kolik služeb je zřizováno obcemi a kolik privátním sektorem.

Tabulka 9: Počet organizací v obci[v ks]

Sledovaná oblast	1. skupina		2. skupina		3. skupina	
	Pardubice	Jihlava	Chrudim	Litomyšl	Holice	Lázně Bohdaneč
Hospodářská činnost	64 740	31 278	11 698	9 093	4 278	2 100
Kultura	74	58	40	27	8	5
Peněžnictví	58	35	23	9	7	2
Školství	96	61	32	20	12	3
Sociální oblast	6	7	5	2	6	0
Sport	96	79	54	34	6	7
Zdravotnictví	326	192	141	58	33	9

Z tabulky je vidět, že největší počet zastoupení služeb pro obyvatelstvo je v Pardubicích, nejmenší v Lázních Bohdaneč.

Hodnocení první skupiny: V Pardubicích je o 2,06x více zastoupena hospodářská činnost, což je ovlivňuje v Pardubicích výhodná poloha města pro podnikání. O 1,69x více jsou v Pardubicích zastoupena zdravotnická zařízení než v Jihlavě. Pardubice nesou přízvisko „město sportu“, čemuž odpovídá i počet a specializace na různé druhy sportů.

Hodnocení druhé skupiny: U města Chrudim je výrazná hodnota počtu zdravotnických zařízení (141) a tato hodnota je o 2,43x větší než v Litomyšli. V Chrudimi je počet zastoupení sledovaných služeb vždy větší než v Litomyšli, což je způsobeno větší poptávkou v Chrudimi, která je proporcionální s počtem obyvatel v dané obci.

Hodnocení třetí skupiny: Přestože jsou Lázně Bohdaneč vyhlášeným lázeňským městem, což by mělo znamenat vyšší koncentraci služeb specializovaných v péči o tělo (tedy odborných zdravotnických služeb), v porovnání s Holicemi tomu tak není. V Lázních Bohdaneč je vyšší počet sportovišť ne v Holicích. V Holicích je vyšší počet školských zařízení, kulturních zařízení a peněžních ústavů, což opět ovlivňuje počet obyvatel v dané lokalitě.

Příspěvkové organizace

Následující tabulka zobrazuje příspěvkové organizace, které jednotlivé obce zřizují a jejich četnosti.

Tabulka 10: Počet příspěvkových organizací zřizovaných zkoumanými obcemi[v ks]

Příspěvkové	obce

organizace	Pardubice	Jihlava	Chrudim	Litomyšl	Holice	Lázně Bohdaneč
Školní jídelna	0	0	0	0	1	0
Mateřská škola	28	2	7	3	3	1
Základní škola	19	10	6	3	3	1
ZUŠ	0	0	1	1	1	0
Zvláštní škola	1	1	0	0	1	0
Poliklinika	0	0	0	0	1	0
Technické služby	0	0	0	1	1	0
DDM	1	0	0	1	1	0
Kulturní dům	1	0	1	0	1	0
Škola v přírodě	1	0	0	0	0	0
Další	Městské informační středisko, 2x Centrum dětské rehabilitace, Komorní filharmonie, Východoč. divadlo Pce	Pomocná škola pro žáky s více vadami, Domov důchodců, Pečovatelská služba, Městská knihovna, ZOO, DEN (denní a týdenní pobyt mládeže)	Speciální škola, Centrum sociální pomoci, Městská knihovna	Centrum soc. pomoci, Smetanův dům, Městská knihovna, Muzeum a galerie Litomyšl		Služby města Lázně Bohdaneč

Z tabulky je patrné, že nejvíce příspěvkových organizací zřizuje město Pardubice (56), na druhé místě je Jihlava (19) a Chrudim (18). Holice a Litomyšl zřizují stejný počet příspěvkových organizací (13) a naopak nejméně je jich v Lázních Bohdaneč. Struktura zřizovaných organizací ukazuje, že nejvíce příspěvkových organizací je zřizováno městy v oblasti vzdělávání (MŠ, ZŠ, ZvŠ, ZUŠ), sociálních služeb (DDM, DD, centra pomoci, rehabilitační centra pro děti…) a kultury (divadla, kulturní domy, knihovny…).

V. Analýza hodnocení výdajů na služby ve vybraných obcích

Analýza prováděna na základě údajů z výkazů plnění územních samosprávných celků pro jednotlivé obce za tři roky. Sledovanými položkami jsou výdaje na vzdělání, kulturu, církve a sdělovací prostředky, tělovýchovu a zájmovou činnost, zdravotnictví, bydlení a komunální služby, ochrana životního prostředí a všeobecná veřejná správa a služby. U každé položky je sledována změna za tři roky (2002, 2003 a 2004) a aritmetický průměr. Pro přesnější hodnocení údajů je využíváno přepočtu výdajů na službu na jednoho obyvatele. Díky tomu lze porovnávat obce mezi sebou navzájem. Dále je sledován procentuelní podíl jednotlivých služeb na celkových službách pro obyvatelstvo. Pro znázornění je využito grafů. Procentuelní změny ve výdajích jsou umístěny v příloze.

Hodnocení první skupiny:

Pardubice
Počet obyvatel: 88 181

Tabulka 11: Sledované služby v obci Pardubice [v tisících Kč]

Sledované služby	2002	2003	2004	Aritmetický průměr 2002-2004	Přepočet na jednoho obyvatele	% podíl na služby pro obyvatelstvo celkem
Vzdělání	326 726,33	362 573,50	382 551,80	357 283,88	4,05	54,88
Kultura, církve a sdělovací prostředky	69 459,70	80 882,35	69 479,50	73 273,85	0,83	11,25
Tělovýchova a zájmová činnost	32 603,30	39 562,69	41 077,80	37 747,93	0,43	5,83
Zdravotnictví	5 954,30	5 638,30	5 399,10	5 663,90	0,06	0,81
Bydlení a komunální služby	89 476,40	116 185,70	96 496,00	100 719,37	1,14	15,45
Ochrana životního prostředí	74 309,50	78 598,10	77 013,00	76 640,20	0,87	11,78
Služby pro obyvatelstvo celkem	598 529,53	683 440,64	672 017,20	651 329,12	7,38	100
Všeobecná veřejná správa a služby	223 125,32	325 292,76	321 392,55	289 936,88	3,29	

Jihlava
Počet obyvatel: 49 865

Tabulka 12: Sledované služby v obci Jihlava [v tisících Kč]

Sledované služby	2002	2003	2004	Aritmetický průměr 2002-2004	Přepočet na jednoho obyvatele	% podíl na služby pro obyvatelstvo celkem
Vzdělání	61 589,00	243 793,47	248092,78	184 491,75	3,70	46,25
Kultura, církve a sdělovací prostředky	24 091,00	29 672,54	31 059,37	28 274,30	0,57	7,13
Tělovýchova a zájmová činnost	30 446,00	28 257,30	31 107,55	29 936,959	0,60	7,50
Zdravotnictví	5 055,00	11 219,66	10 548,80	8 941,15	0,18	2,25
Bydlení a komunální služby	82 778,00	91 984,08	98 487,95	91 083,68	1,83	22,88
Ochrana životního prostředí	51 641,00	56 427,34	60 198,39	56 088,91	1,12	14,00
Služby pro obyvatelstvo celkem	255600,00	461 354,39	480022,84	398 992,41	8,00	100
Všeobecná veřejná správa a služby	161604,10	228 672,83	249111,01	213 129,31	4,27	

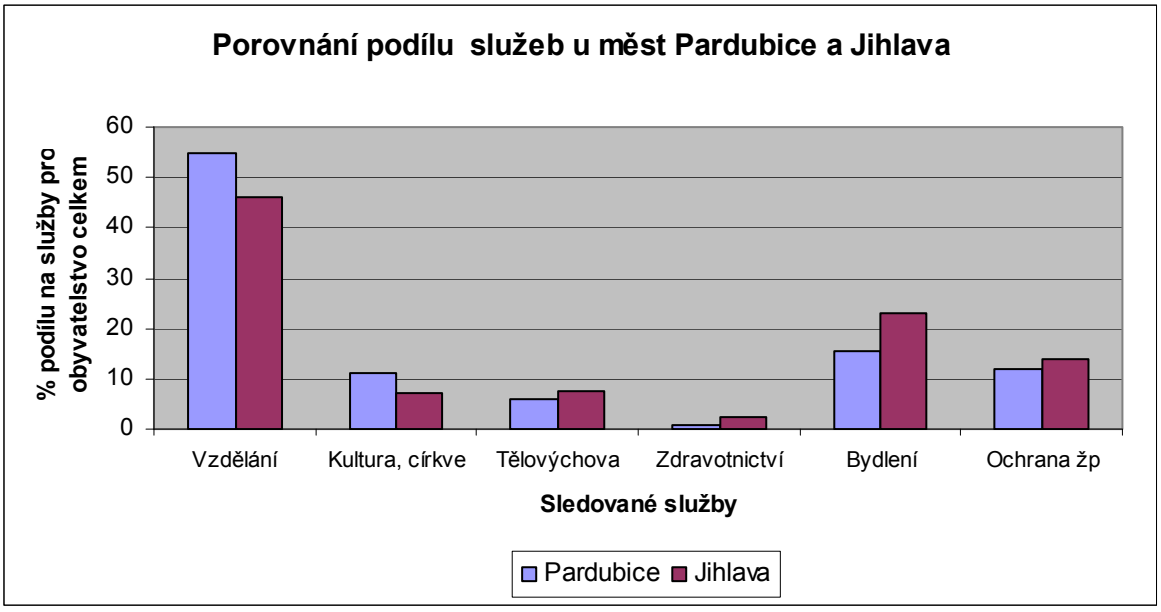

Graf 1: Srovnání Pardubic a Jihlavy

Komparace výdajů v přepočtu na jednoho obyvatele měst Pardubic a Jihlavy ukazuje, že v Jihlavě je vynakládáno více finančních prostředků na sledované položky než v Pardubicích. V Jihlavě jsou výdaje na tělovýchovu 1,4x větší, na zdravotnictví 3x větší, na bydlení a komunální služby 1,6x větší, na ochranu ŽP 1,29x větší a na všeobecnou veřejnou správu a služby o 1,52x větší než v Pardubicích. Naopak Pardubice vydávají více na vzdělání a kulturu.

Hodnocení druhé skupiny:

Chrudim
Počet obyvatel: 23 498

Tabulka 13: Sledované služby v obci Chrudim [v tisících Kč]

Sledované služby	2002	2003	2004	Aritmetický průměr 2002-2004	Přepočet na jednoho obyvatele	% podíl na služby pro obyvatelstvo celkem
Vzdělání	101775,90	133 332,50	138404,70	124 504,37	5,30	60,36
Kultura, církve a sdělovací prostředky	22 330,70	23 765,50	23 307,40	23 134,53	0,98	11,16
Tělovýchova a zájmová činnost	12 506,20	13 821,40	13 392,00	13 239,53	0,56	6,38
Zdravotnictví	225,00	1 810,50	103,50	723,00	0,03	0,35
Bydlení a komunální služby	30 333,50	28 783,70	26 853,50	28 656,90	1,22	13,89
Ochrana životního prostředí	15 830,30	15 482,60	17 000,70	16 104,53	0,69	7,86
Služby pro obyvatelstvo celkem	183001,60	216 995,20	219061,80	206 352,87	8,78	100
Všeobecná veřejná správa a služby	74 422,70	107 402,80	98 415,10	93413,53	3,98	

Litomyšl
Počet obyvatel: 10 096

Tabulka 14: Sledované služby v obci Litomyšl [v tisících Kč]

Sledované služby	2002	2003	2004	Aritmetický průměr 2002-2004	Přepočet na jednoho obyvatele	% podíl na služby pro obyvatelstvo celkem
Vzdělání	52 930,00	56 978,10	60 852,26	56 920,12	5,64	46,04
Kultura, církve a sdělovací prostředky	20 410,00	18 843,70	19 566,00	19 606,57	1,94	15,84
Tělovýchova a zájmová činnost	3 426,00	16 542,60	5 455,00	8 474,53	0,84	6,86
Zdravotnictví	1 499,00	1 331,60	1 298,00	1 376,20	0,14	1,14
Bydlení a komunální služby	33 828,50	37 965,10	35 044,00	35 612,53	3,53	28,82
Ochrana životního prostředí	2 007,36	1 635,00	1 750,93	1 797,76	0,18	1,30
Služby pro obyvatelstvo celkem	114100,86	133296,10	123966,19	123 787,72	12,25	100
Všeobecná veřejná správa a služby	39 305,55	54 210,90	57 511,16	50 342,54	4,99	

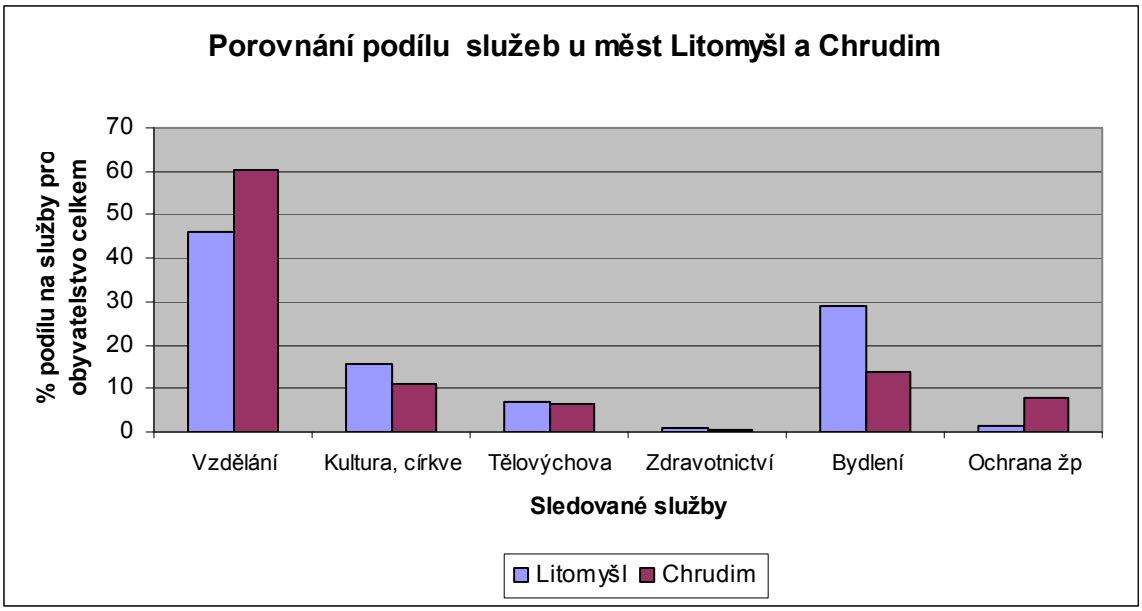

Graf 2: Srovnání Chrudimi a Litomyšle

Při porovnávání měst Chrudimi a Litomyšle jsem zjistila, že výdaje na vzdělání, tělovýchovu a zdravotnictví v přepočtu na jednoho obyvatele jsou prakticky stejné. Výdaje na kulturu, církve sdělovací prostředky jsou v Litomyšli dvojnásobné než v Chrudimi. Na bydlení a komunální služby je o 2,9x více vydáváno v Litomyšli než v Chrudimi. Celkové výdaje na služby pro obyvatelstvo jsou o 1,4x vyšší v Litomyšli než v Chrudimi, stejné je to i s porovnáním výdajů na veřejnou správu a služby, kde je na tom Litomyšl o 1,25x lépe než v Chrudimi.

Hodnocení obcí ve třetí skupině:

Holice
Počet obyvatel: 6299

Tabulka 15: Sledované služby v obci Holice [v tisících Kč]

Sledované služby	2002	2003	2004	Aritmetický průměr 2002-2004	Přepočet na jednoho obyvatele	% podíl na služby pro obyvatelstvo celkem
Vzdělání	39 235,50	42 052,40	42 076,48	41 121,46	6,53	56,98
Kultura, církve a sdělovací prostředky	3 150,00	3 360,60	3 614,30	3 374,97	1,54	4,71
Tělovýchova a zájmová činnost	4 000,50	4 314,30	4 891,60	4 402,13	0,70	6,12
Zdravotnictví	448,70	655,60	70,00	391,43	0,06	0,52
Bydlení a komunální služby	14 426,90	17 016,80	17 387,10	16 276,93	2,58	22,51
Ochrana životního prostředí	6 333,70	6 760,30	6 764,00	6 619,30	1,05	9,16
Služby pro obyvatelstvo celkem	67 595,30	74 160,00	74 803,48	72 186,26	11,46	100

Všeobecná veřejná správa a služby	24 750,20	25 600,77	28 716,05	26 355,67	4,18	

Lázně Bohdaneč
Počet obyvatel: 3280

Tabulka 16: Sledované služby v obci Lázně Bohdaneč [v tisících Kč]

Sledované služby	2002	2003	2004	Aritmetický průměr 2002-2004	Přepočet na jednoho obyvatele	% podíl na služby pro obyvatelstvo celkem
Vzdělání	13 072,00	15 640,00	17 026,26	15 246,09	4,65	61,02
Kultura, církve a sdělovací prostředky	2 119,00	1 792,00	3 380,00	2 430,33	0,74	9,71
Tělovýchova a zájmová činnost	205,00	50,00	45,00	100	0,03	0,39
Zdravotnictví	-	-	-	-	-	16,40
Bydlení a komunální služby	4 393,00	3 759,00	4144,00	4 098,67	1,25	12
Ochrana životního prostředí	2 879,00	3 165,00	3326,00	3 123,33	0,95	48
Služby pro obyvatelstvo celkem	22 694,00	24 406,00	27 921,26	25 007,09	7,62	100
Všeobecná veřejná správa a služby	22 024,33	12 643,00	14 369,60	16 345,64	4,98	

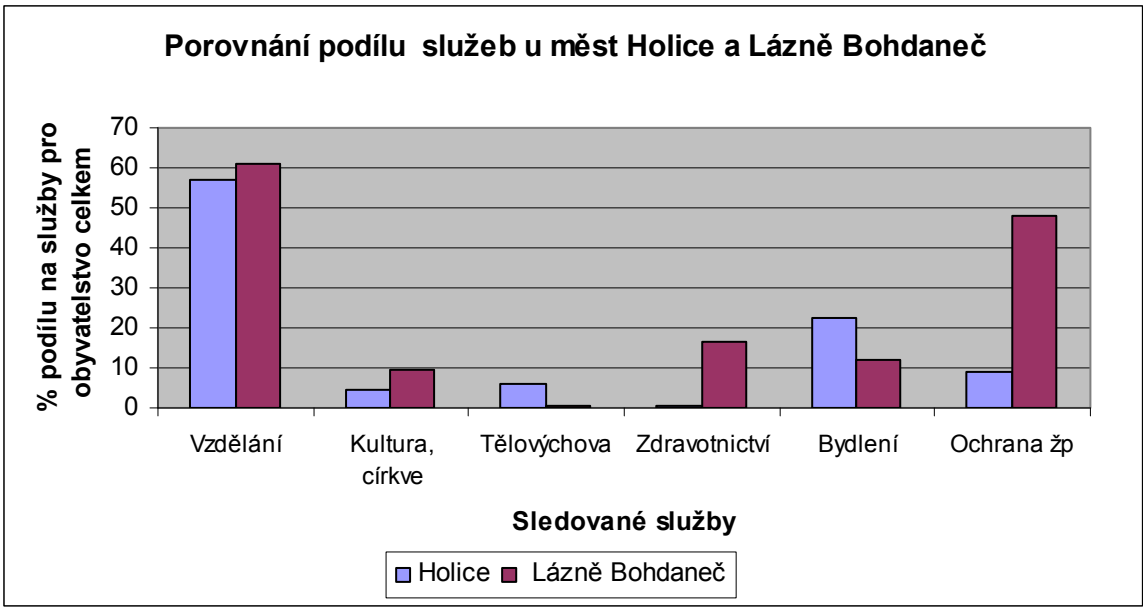

Graf 3: Srovnání Holic a Lázní Bohdaneč

V Lázních Bohdaneč (dále jen L.B.) je vynakládáno o 7x více finančních prostředků na vzdělání než v Holicích. Výdaje na kulturu, tělovýchovu a zájmovou činnost na jednoho obyvatele jsou v obou městech téměř stejné. Výdaje na zdravotnictví v L.B. nebyly přístupny, proto v tomto je ohledu nemohu porovnávat. V Holicích

jsou výdaje na bydlení 2x větší než v L.B., což je způsobenou výstavbou nových bytových jednotek a jiné podpory bydlení. Výdaje na životní prostředí jsou v obou obcích přibližně stejné (Holice 1,05 na obyvatele a v L.B. 0,95 na obyvatele. V hodnocení výdajů na služby pro obyvatelstvo celkem Holice vynakládají na jednoho obyvatele o 1,5x více prostředků než v L.B.

Dále byly hodnoceny výdaje na všeobecnou veřejnou správu a služby. Z tabulky je patrné, že rozdíl mezi vynakládanými prostředky na tyto služby jsou zanedbatelné. V L.B. je to pouze o 1,19x více než v Holicích.

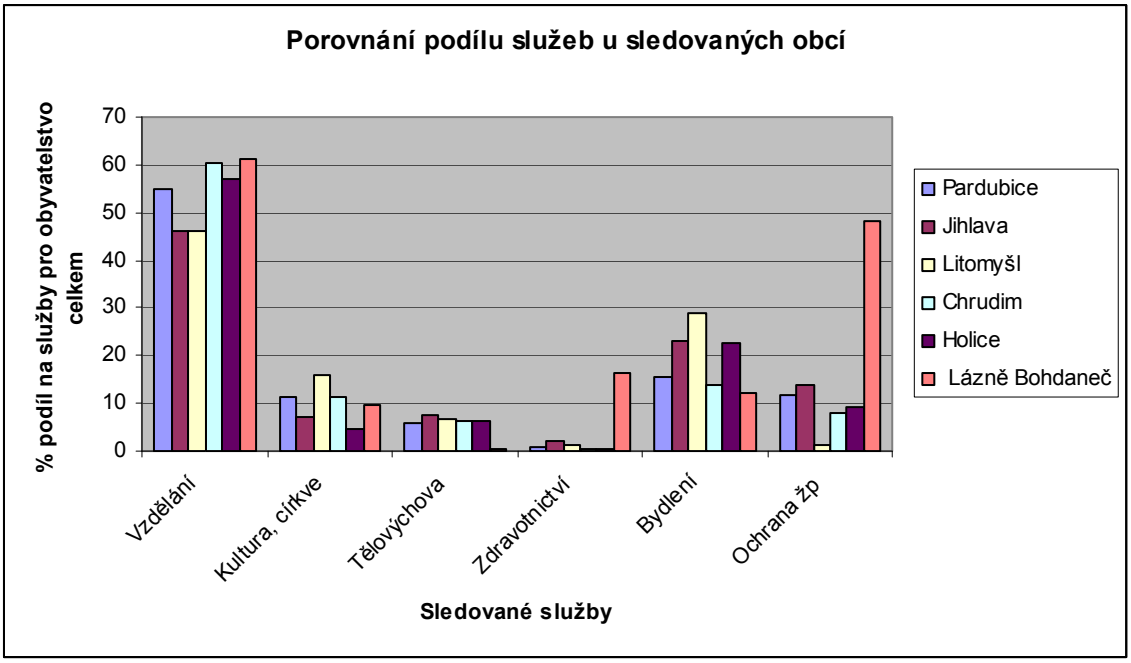

Graf 4: Porovnání podílu ve sledovaných obcích dle služeb

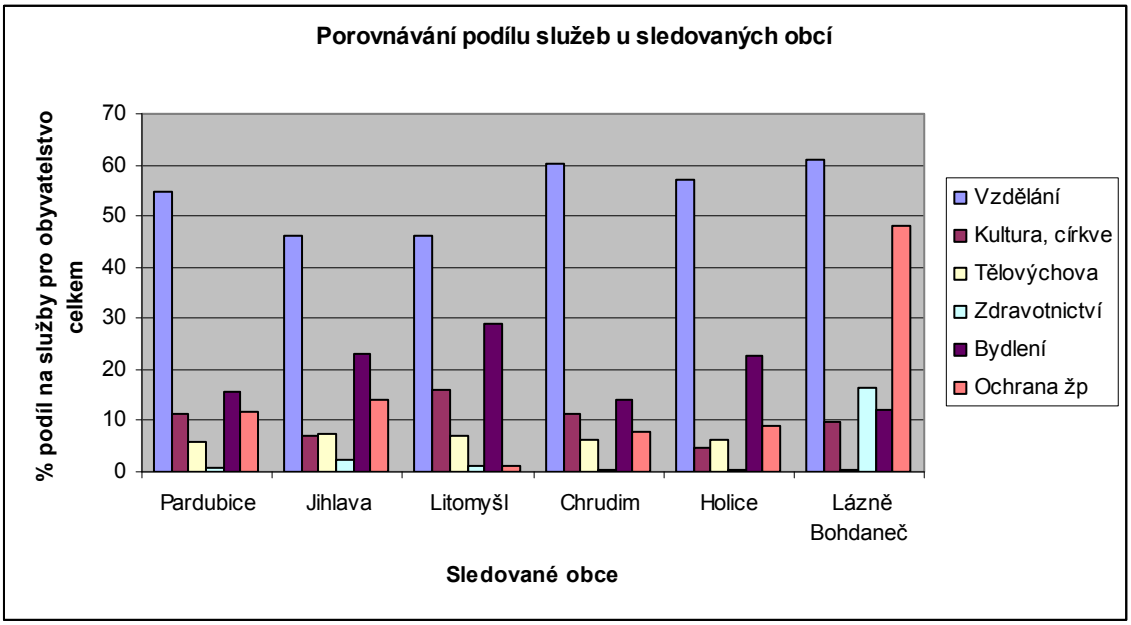

Graf 5: Porovnání podílu ve sledovaných obcích dle obcí

Závěr

Tato práce se zabývala porovnáváním ekonomických aktivit obcí Pardubice, Jihlava, Chrudim, Litomyšl, Holice a Lázní Bohdaneč. Obce byly zvoleny záměrně dle tabulky velikostního rozdělení obcí, což umožnilo obce navzájem porovnávat a hodnotit na základě získaných údajů převážně z informačních serverů.

Nejprve bylo vymezeno ekonomické postavení obce a aktivity obcí. Těžiště práce leží v kapitole o kategorizaci služeb, kde je zejména popsána historie služeb, funkční rozdíly služeb, dělení služeb problematika a standardizace služeb. Třetí část práce se zabývá majetkem obce, který je nutný při zabezpečování veřejných statků. Těchto poznatků bylo využito při analýze ekonomických aktivit vybraných obcí.

Nejprve bylo porovnáváno množství služeb zastoupených v jednotlivých obcích. Z tabulky bylo patrné, že množství služeb v obci je proporcionální s velikostí počtu obyvatel v obci. Obecně platí: Čím více obyvatel v obci, tím více poskytovaných služeb. Dále byl sledován druh zřizovaných příspěvkových organizací obcemi. Nejvíce jsou zřizovaná školská zařízení jako mateřské školy, základní školy, zvláštní školy, základní umělecké školy. Obce se také zaměřují na kulturní zařízení (knihovny, kulturní domy, divadla) a příspěvkové organizace v oblasti sociální a zdravotní péče (poliklinika, rehabilitační centrum, centrum sociální pomoci). Z vybraných obcí nejvíce příspěvkových organizací zřizuje město Pardubice (56), nejméně Lázně Bohdaneč (3).

V hodnocení výdajů na služby ve zvolených obcích byly sledovány výdaje na vybrané služby v přepočtu na jednoho obyvatele. Zde již neplatilo čím více obyvatel v obci, tím vyšší výdaje na služby (jak by se na první pohled mohlo zdát),což je ovlivněno tím, kolik finančních prostředků je obec schopna vynaložit na jednotlivé služby, a dále tím jaký je zájem o dané služby v obci. Ve všech obcích bylo vynakládáno nejvíce finančních prostředků na vzdělávání, bydlení a kulturu. Naopak nejméně na služby ve zdravotnictví a tělovýchově.

Každá obec se zaměřuje na určitý druh služeb, jež město do určité míry charakterizují. Analýzou bylo zjištěno, že Chrudim a Pardubice se zaměřují na kulturu a to11,16% Chrudim a 11,25% Pardubice , Holice (6,12%) a Litomyšl (6,86%) na tělovýchovu. Všechny obce podporují bydlení a komunální služby v průměru 20%. Velké finanční prostředky jsou věnovány na obranu životního prostředí (v průměru 9,5% výdajů na služby pro obyvatelstvo).

Závěrem lze konstatovat, že podporovat poskytování služeb pro obyvatelstvo je velice důležité, jelikož přispívají ke kultivaci lidského potenciálu a životním potřebám člověka. Pokud by tyto služby byly poskytovány pouze privátně, většina obyvatel by si je nemohla dovolit. Proto je nezbytné, aby se této role zhostily municipality a pomáhaly tyto služby udržovat i rozvíjet.

Příloha

Procentuelní změny ve výdajích u sledovaných obcí za roky 2002, 2003 a 2004.

Tabulka 17: Pardubice (v tisících Kč)

Sledované služby	2002	2003	2004	Index 2003 (%)	Index 2004 (%)
Vzdělání	326 726,33	362 573,50	382551,80	**111**	**105**
Kultura, církve a sdělovací prostředky	69 459,70	80 882,35	69479,50	**116**	**86**
Tělovýchova a zájmová činnost	32 603,30	39 562,69	41077,80	**121**	**104**
Zdravotnictví	5 954,30	5 638,30	5399,10	**95**	**96**
Bydlení a komunální služby	89 476,40	116 185,70	96496,00	**130**	**83**
Ochrana životního prostředí	74 309,50	78 598,10	77013,00	**106**	**98**
Služby pro obyvatelstvo celkem	598 529,53	683 440,64	672017,20	**114**	**98**
Všeobecná veřejná správa a služby	223 125,32	325 292,76	321392,55	**146**	**99**

Jihlava

Počet obyvatel: 49 865

Tabulka 18: Jihlava (v tisících Kč)

Sledované služby	2002	2003	2004	Index 2003 (%)	Index 2004 (%)
Vzdělání	61 589,00	243 793,47	248 092,78	**396**	**102**
Kultura, církve a sdělovací prostředky	24 091,00	29 672,54	31 059,37	**123**	**105**
Tělovýchova a zájmová činnost	30 446,00	28 257,30	31 107,55	**93**	**110**
Zdravotnictví	5 055,00	11 219,66	10 548,80	**222**	**94**
Bydlení a komunální služby	82 778,00	91 984,08	98 487,95	**111**	**107**
Ochrana životního prostředí	51 641,00	56 427,34	60 198,39	**109**	**107**
Služby pro obyvatelstvo celkem	255 600,00	461 354,39	480 022,84	**180**	**104**
Všeobecná veřejná správa a služby	161 604,10	228 672,83	249 111,01	**142**	**109**

Chrudim

Počet obyvatel: 23 498

Tabulka 19: Chrudim (v tisících Kč)

Sledované služby	2002	2003	2004	Index 2003 (%)	Index 2004 (%)
Vzdělání	101 775,90	133 332,50	138 404,70	**131**	**104**
Kultura, církve a sdělovací prostředky	22 330,70	23 765,50	23 307,40	**106**	**98**
Tělovýchova a zájmová činnost	12 506,20	13 821,40	13 392,00	**111**	**97**
Zdravotnictví	225,00	1 810,50	103,50	**105**	**6**
Bydlení	30 333,50	28 783,70	26 853,50	**95**	**93**

a komunální služby					
Ochrana životního prostředí	15 830,30	15 482,60	17 000,70	**98**	**110**
Služby pro obyvatelstvo celkem	183 001,60	216 995,20	219 061,80	**119**	**101**
Všeobecná veřejná správa a služby	74 422,70	107 402,80	98 415,10	**114**	**92**

Litomyšl
Počet obyvatel: 10 096

Tabulka 20: Litomyšl (v tisících Kč)

Sledované služby	2002	2003	2004	Index 2003 (%)	Index 2004 (%)
Vzdělání	52 930,00	56 978,10	60 852,26	**108**	**107**
Kultura, církve a sdělovací prostředky	20 410,00	18 843,70	19 566,00	**92**	**104**
Tělovýchova a zájmová činnost	3 426,00	16 542,60	5 455,00	**483**	**33**
Zdravotnictví	1 499,00	1 331,60	1 298,00	**89**	**97**
Bydlení a komunální služby	33 828,50	37 965,10	35 044,00	**112**	**92**
Ochrana životního prostředí	2 007,36	1 635,00	1 750,93	**81**	**107**
Služby pro obyvatelstvo celkem	114 100,86	133 296,10	123 966,19	**117**	**93**
Všeobecná veřejná správa a služby	39 305,55	54 210,90	57 511,16	**138**	**106**

Holice
Počet obyvatel: 6299

Tabulka 21: Holice (v tisících Kč)

Sledované služby	2002	2003	2004	Index 2003 (%)	Index 2004 (%)
Vzdělání	39 235,50	42 052,40	42 076,48	**107**	**100**
Kultura, církve a sdělovací prostředky	3 150,00	3 360,60	3 614,30	**107**	**108**
Tělovýchova a zájmová činnost	4 000,50	4 314,30	4 891,60	**108**	**113**
Zdravotnictví	448,70	655,60	70,00	**146**	**11**
Bydlení a komunální služby	14 426,90	17 016,80	17 387,10	**118**	**102**
Ochrana životního prostředí	6 333,70	6 760,30	6 764,00	**107**	**100**
Služby pro obyvatelstvo celkem	67 595,30	74 160,00	74 803,48	**110**	**101**
Všeobecná veřejná správa	24 750,20	25 600,77	28 716,05	**103**	**112**

a služby					

Lázně Bohdaneč
Počet obyvatel: 3280

Tabulka 22: Lázně Bohdaneč.(v tisících Kč)

Sledované služby	2002	2003	2004	Index 2003 (%)	Index 2004 (%)
Vzdělání	13 072,00	15 640,00	17 026,26	**120**	**109**
Kultura, církve a sdělovací prostředky	2 119,00	1 792,00	3 380,00	**86**	**189**
Tělovýchova a zájmová činnost	205,00	50,00	45,00	**24**	**90**
Zdravotnictví	-	-	-	**-**	**-**
Bydlení a komunální služby	4 393,00	3 759,00	4 144,00	**86**	**110**
Ochrana životního prostředí	2 879,00	3 165,00	3 326,00	**110**	**105**
Služby pro obyvatelstvo celkem	22 694,00	24 406,00	27 921,26	**108**	**114**
Všeobecná veřejná správa a služby	22 024,33	12 643,00	14 369,60	**57**	**114**

Seznam použité literatury

[1] Halásek, Dušan. *Standardizace veřejných služeb*. 1. vyd. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2004. 152 s. ISBN 80-248-0685-1

[2] Halásek, Dušan; Pilný, Jaroslav. *Určování bonity obcí*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava,2002. 130 s. ISBN 80-248-0159-0

[3] Hrabalová, Simona. *Teorie a praxe rozvoje měst a obcí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. 99 s. ISBN 80-210-3356-8

[4] Koutenská, Lenka; Charbuský, Miloš. *Ekonomické aktivity partnerských obcí*. Univerzita Pardubice,1999. 42 s.

[5] Kraftová, Ivana. *Finanční analýza municipální firmy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002. 206 s. ISBN 80-7179-778-2

[6] Lacina, Karel. *Vybrané kapitoly ze soudobého řízení měst a obcí*. 3. vyd. Pardubice Univerzita Pardubice, 2002. 133 s. ISBN 80-7194-495-5

[7] Melion, Miloslav. *Hospodaření a podnikání obcí.* Hradec Králové: E. I.A.- Ekonomická a informační agentura, 1997. 125 s. ISBN 80-85490-68-4

[8] Peková, Jitka. *Finance územních samospráv.* 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995. 268 s. ISBN 80-7187-024-2

[9] Peková, Jitka. *Hospodaření a finance územní samosprávy.* 1. vyd. Praha: Management Press, 2004. 375 s. ISBN 80-7261-086-4

[10] Toth, Petr. *Ekonomika měst a obcí.* 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1998. 194 s. ISBN 80-7079-693-6

Další zdroje

[11] Provazníková, Romana. Přednášky z předmětu Místní finance. 2006

[12] Provazníková, Romana. . Mapa posuzování kvality služeb. *Moderní obec* 12/2003

Bílá kniha služeb http://www.mvcr.cz/odbor/moderniz/koncepce/bila_kni.html
Arisweb http://wwwinfo.mfcr.cz/aris/
Vismo
www.obce.cz

ÚDAJE PRO KNIHOVNICKOU DATABÁZI

Název práce	Analýza ekonomických aktivit obcí
Autor práce	Monika Poláková
Obor	Veřejná ekonomika a správa
Rok obhajoby	2006
Vedoucí práce	doc. Ing. Jaroslav Pilný, CSc.
Anotace	V bakalářské práci se zabývám analýzou ekonomických aktivit šesti vybraných obcí. Zaměřuji se na služby pro obyvatelstvo.
Klíčová slova	Ekonomické aktivity, služby, Pardubice, Jihlava, Holice, Lázně Bohdaneč, Litomyšl, Chrudim.